49ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1178 Կ. ՊՈԼԻՍ ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼ 30/13 ՄԱՅԻՍ 1905 8 ՐԷՊԻԼ, ԷՎ.ԷԼ. 1325—30 ՆԻՍԱՆ 1321

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیه جوی وسیاسی غزه‌در
صاحب امتیازی : اوهانس قره‌
اداره‌خانه‌سی باب‌عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ՏԻՐ ՈՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ ԿՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պողոտայ Աբի Հաատէսի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն տրուիր

ԳԻՆԸ ԱՌԱՔԵԱԼԻ
Տարեկան Վեցամսեայ
Պոլսոյ Համար 80 գր. 50 գր.
Գաւառներու Համար 108 » 60 »
Արտասահմանի Համար 25 ֆր. 18 ֆր.
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի Համար, տողը 5 գրուշ
Մէկ անգամէ աւելի Դասաւորմանց Համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿՐ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

"ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒԱԾ

Այսօր, Մանզումէ քայլ մը եւս կ'առնէ դէպի առաջդիմութիւն։

Առաջին օրէն կրթական ասպարէզի մէջ Մանզումէի, նպատակ դնելով մեզ՝ մեր ամբողջ ուժը անոր առաջդիմութեան նուիրել, և որպէս զի կանոնաւոր ընթացքի թերթին զարգացումը, համբերատար ոգւով ու առատաձեռնութեամբ մեր ծրագրին գործադրութեան։

Նախ կանոնաւոր խմբագրական մարմին մը ապահովցինք, և յետոյ սկսանք տարուէ տարի նոր նոր բարեփոխմներով զարգացնել Մանզումէն, որուն ակնառեալ եղան ընթերցողները այս չորս տարուան շրջանին մէջ։

Այսօր ալ նոր քայլ մը առնելով դէպի առաջդիմութիւն, մէկ քառորդին չափ մեծցուցինք Մանզումէն, ինչպէս կը տեսնուի այս օրուան ընդարձակ ծաւալէն։

Այսուհետեւ միշտ այս դիրքով պիտի հրատարակուի Մանզումէ, մինչեւ որ դիւրութիւն ունենանք ա՛լ աւելի ընդարձակելու զայն։

Առանց ձեռնարկի մը ասելիս աւելորդ կը համարենք երկար բարակ բացատրութիւններու մտնել, քանի որ հանրութիւնը կը գնահատուի մեր զոհողութիւնները և ինքնին կրնայ վճռել թէ Մանզումէ իր այս զիրքով մայրաքաղաքիս ամէն լեզուէ հրատարակուող օրաթերթերուն ամէնէն մեծածաւալներէն, բովանդակութեամբ առատը և ամենն է համեմատաբար, իր 10 փարայի սովորական գնովը, որով պիտի ծախուի ակէ՛ն ալ։

Մանզումէի այս առաջդիմութիւնը արդիւնքն է ո՛րչափ մեր ջանքերուն, նոյնքան ալ հանրութեան ցոյց տուած արտասովոր համակրանքին, զոր քաջալերս ենք որ ակէ՛ն ալ պիտի վայելենք, ու անոր շնորհիւ ա՛լ աւելի պիտի ճոխացնենք Մանզումէն։

Մանզումէի ծաւալին այս մեծնալը բնաւ փոխոխութիւն մը չը պիտի ընէ ոչ ձեւէ ծախուելու գնին և ոչ ալ բովանդակութեան վրայ, որոնք պիտի մնան իրենց սովորական սակերով։

ՏԻՐ ՈՒ ՏՆՕՐԷՆ
"ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԷՖՔԵԱՐ„ ՀԱՅԱԹԵՐԹԻ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

ՀԱՅՐԸ ԱՁՈՒԽ ԿԵՐԱՒ, ՏՂՈՒՆ ԱԿՌԱՆ ԱՌԱՒ

Մայր Եկեղեցին պատանիի մեսրոպեան մը հանդիսաւորը դարձած էր Զաւակի առաւն։

Քրիստոնէական Աստուածային պատգամ մը գոյացուցած էր առաւօտին մէջ, ուր հոմսխոնուած երկաւոր հաւատացեալները իրենց սովորական հոգեւոր ամէնէն բնաբոյը պնտուած, պատարագաւոր ներդաշնակութիւն մը կը կազմէին եկեղեցական ակնառելու լուսաւորութիւնը և հոն սարքուած հոգեւոր խրախճանքին հետ։ Փոքրիկները մանաւանդ՝ իրենց հրեշտակային դէմքով ու բաղմազան արդուզարդով՝ աչքառու տեղ մը կը քանդէին աղօթողներու խուռներում շարքին մէջ, ոմանք իրենց ծնողաց քովիկը կանգնած և ոմանք ալ պատահմանները կամ տրամադրելի նստարանները վրայ եկած։ Աբարդութիւնն իւրաքանչիւր դրուագը նոր իմաստով մը կ'ողջունուէր այս անմեղանակ հոգիներուն կողմէ, որոնք բուռն հետաքրքրութիւն ցոյց կուտային բան մը չկորսնցնելու համար տեղանին վրայ պարզուած սրբազան տեսարաններէն։ Լուսավորչի ջահերը, ոսկեայ կանթեղները, ոսկեհուռ չուխաները, պատարագական աթոռը, ոսկեձոյլ դասագիրքերը, խորը, եմիսարները, և վերջապէս տաճարին մէջ չաղտոտող ամէն աչքառու տարբերայ նոր ուրախութիւն կ'ստեղծէր փոքրիկներուն, որոնք հնացեկ շեշտերով ու անդրադարձ ոգեւորիչ աչքերով կ'աքանչանային այս ամէնուն վրայ, չմոռնալով մերթ ընդ մերթ իրենց սրտատրոփութիւնները պարզել հասակակիցներու և կամ անոնց նկատմամբ բացատրութիւններ պահանջել հայրիկներէն։

Փոքրիկ աղեկ մը միայն անտարբեր կը թուէր այս ամէնուն։ Հազիւ հինգ տարեկան աղջնակ մը բաւական կոկիկ հագուած, հանդարտ ու անտարբեր՝ նստարանին վրայ կանգնած էր տարէց կնոջ մը քով որ մեծ մայրիկն ըլլալու էր անշուշտ։

Արարողութիւնները կը շարունակուէին։ Ուրիշ ազաք կը ժպտէին, եւ առաջ կը դառնային, չարամէջ անհանդարտութեամբ կ'եռեւեռիին։ Փոքրիկ աղջնակը սակայն համակերպող լռութեամբ մը անշարժ կը մնար իր տեղը, ապիտակ թաշուրիկ մատուներովը քակելով ու հիւսելով ծունկերը վարսերուն պունք պատանդելու վար մինչեւ կուրծքերը կ'երկարէին։

Նստարանին եւէն կանգնած էր եւս և քսանամի միայն կընայի տնանել կանանի դէմքը ազեկին, որուն կոթնաթոր ծոռակին աջ ու ձախ շարժումներէն ալօս կերպով միայն կը նշմարուէր թաշկոյ ոլորիութիւնը վարդ այտերուն։

Արարչագործութեան գլուխ գործոցներէն պէսք էր ըլլար այս հրեշտակը, ա՛յնչափ բարեձեւ էր գլուխով ու իրանով։

Պատարագի Աւետարանէն ետք Փառք եւ Տէր Աստուած մեր փառաբանութիւնը, պահ մը անէացուց հաւատացեալները։ Հազարաւոր ժողովուրդը ձայնակցեցաւ չորս երկասանեակ գպիրներու խմբերգին որուն սերով, կ'ընէ այս թեւազուրկ աղջկան որուն ազնիւ հոգին նկարագրելէ ետք, կը ներկայացնէ նաեւ անոր մէկ ձեւ քարէ կերպաս սքանչելի ձեւագործները։ Այցելու թագուհին հիւանդանչ կը դիտէ դժբախտ արիածեալին ձեւարուեստներն ու այնչափ կ'զգածուի որ չկրնալով արցունքները զսպել,

—Ինչ կ'ուզես, աղջիկս, կը հարցնէ, մի՛ քաշուիր, ուզէ՛, ամէն բան պատրաստ եմ տալու քու երջանկութեանդ համար։

Եւ աղջիկը կը պատասխանէ,

—Թեւ մը ուզէ՛ք, տիկի՛ն։

Այս բարին ու չարը հաղիւ զանազանելու կարող աղջնակն ալ իր չուրջ բզզացող փոքրիկներուն կայսուս վազքն ու ընդհանուր ոգեւորութիւնը զգալով անշուշտ, հիմա մամիկին ու ձեռնտմած, աչք մը կը խնդրէր Աստուծմէ, աչք մը ուրիկ զրկուած էր յատակնապէս։

Աչք մը տա՛ւ անոր, Թի՛սուս, աչք մը տուր այս անմեղ հրեշտակին որ պատասխանատու չէ իր դժբախտութեանը։

Աշխարհը մութ է անոր համար և կեանքը խաւար, մի՛ պահեր զայն յաւիտենական գիշերին մէջ. ո՛վ դիմա Թիսուս, անոր ալ շնորհէ տեսնել արեւոյ լոյսը, ու մեծվայելչութեանդ փառքը որով ողողած է երկիրը համակ...

Այս հառաչները, մազթանքներն ու մրմունջները ինքնաբերաբար կը յորդէին սրտէս, որ, քանի՛ աղջկան ոտրանալ դէմքը դիտէի, նոյնչափ կ'ապէկոծէր փոթորկած ծովու մը նման։

* * *

Ո՞վ էր սակայն պատասխանատուն չարիքին։ Յուզմանի առաջին ոտրտրութիւնն անցնելէ ետք ամենայնէս անդրադարձաց այս կէտին և սկսայ փնտռել ներկայ ոճիրին հեղինակները։

Մի՛ մեղանչէք, կ'ազաչեմ. նախախնամութեան մի՛ վերագրէք այս կարգի խոթութիւնները։ Աստուած բնաւ զրիանք չի կամենար իր արարածներուն և հաստատակամ կ'առաստաձեռնէ իր շնորհները մեր ամենուն ալ վրայ, առանց խորը դնելու արդարն ու մեղաւորն միջեւ։ Միւս կողմէ Գիտութիւնն ալ կը դատապարտէ զմեզ երբ ըսենք թէ Աստուած թերի արարածներ կը ստեղծէ. ընդհակառակը բնաբնութիւնը առած է իր վճիռը և դրական փորձերով հաստատած թէ, մարդկային ազգն է պատասխանատու իր սերունդին ապահովմանն ու անոր պատասխան մարմնական արկատութիւններուն։

Բժիշկ, մանկաբարձ կամ մեծ դիտնական ըլլալ անհրաժեշտ չէ այնչափ պարզ ճշմարտութիւն մը հասկնալու համար։ Ո՞ւր են երբեմնի հերոսները, հիմա հնագիտ մնացած է անոնցմէ մայրաքաղաքիս Հայ ընտանիքներուն մէջ. ո՞վ կրնայ հաւատալ հիմա երբ ըսեն թէ տակէ կէս դար առաջ ընդհանուր հիանդութիւն մը էր գլխու ցաւութիւնը։ Մարբութիւնը, խնամքը, զգուշաւորութիւնը մայրաքաղաքէս վերջնականապէս դուրս վտարեցին այն ատատ ախտը որ հիմա գոտանուներէն ալ անհետանալու վրայ է վասնզ Աստուծոյ։

Բոլոր ասիկա հրեշտակային անմեղութեամբ արձանացած կը մնար իր վերամբարձ ձեւերով՝ Միքել Անճէլօի հանճարով կերտուած կճեայ անդրիի մը նման։ Կորութիւնը բան մը չէր պակասցուցած անոր դեղեցկութենէն, ընդհակառակ գաթ ու արդահատանք հրաւիրող քօղով մը ծածկած էր շաւանաթոյր դէմքը որ յանէս դժբախտ ըլլալու կը սահմանուէր այդպէս իր խանձարաբէն։

Ալ արարողութեան մասնակցիլ, աղօթել անկարելի էր. ակնարկս չէի կրնար բաժնել աղջկան հրեշտակային դէմքէն որուն խուտ աչքերը Հոմերոսի կամ Տանթէի և ուրիշ աշխարհի սաղանդները կը յիշեցնէին ինձ։

Պահ մը փարեցայ երկու խօսք փոխանակել հետը, պրել, շոյել, գրգուել այս բախտէն զրկուածը և սակայն ի՞նչ օգուտ պիտի ունենային իմ արտասուքներս ցոյցերս. անկիս պիտի կրնար դէմ վայրկեան մը բանալ աչքերը ու կուսալնոյ վայելել սեսրը խորանին որ կը ճառագայթէր լուսեղէն հեղեղներու ցոլքով։ Տիսոր զուգադիպութեամբ մը անմիջապէս միտքս ինկաւ մեր ամէնէն սիրուած բանաստեղծին Ազեքսանդր Փուշոսնանի մէկ ոտանաւորը որ սերտ առնչութիւն ունէր առիթս պարզուած դժբախտ տեսարանին հետ։ Մեծավատ թագուհի մը կ'այցելէ աղջկանց վարժարան մը, ուր արշակերտները քնած պահուն կը հանդիպի սիրուն աշակերտուհի մը որուն մէկ թեւը կտրած, թագուցած էր մեքենայ մը։ Վարժուհին դրուատիքը կ'ընէ այս թեւազուրկ աղջկան որուն ազնիւ հոգին նկարագրելէ ետք, կը ներկայացնէ նաեւ անոր մէկ ձեւ քարէ կերպաս սքանչելի ձեւագործները։ Այցելու թագուհին հիւանդանչ կը դիտէ դժբախտ արիածեալին ձեւարուեստներն ու այնչափ կ'զգածուի որ չկրնալով արցունքները զսպել,

—Ինչ կ'ուզես, աղջիկս, կը հարցնէ, մի՛ քաշուիր, ուզէ՛, ամէն բան պատրաստ եմ տալու քու երջանկութեանդ համար։

Եւ աղջիկը կը պատասխանէ,

—Թեւ մը ուզէ՛ք, տիկի՛ն։

Այս բարին ու չարը հաղիւ զանազանելու կարող աղջնակն ալ իր չուրջ բզզացող փոքրիկներուն կայսուս վազքն ու ընդհանուր ոգեւորութիւնը զգալով անշուշտ, հիմա մամիկին ու ձեռնտմած, աչք մը կը խնդրէր Աստուծմէ, աչք մը ուրիկ զրկուած էր յատկանապէս։

Աչք մը տա՛ւ անոր, Թի՛սուս, աչք մը տուր այս անմեղ հրեշտակին որ պատասխանատու չէ իր դժբախտութեանը։

Աշխարհը մութ է անոր համար և կեանքը խաւար, մի՛ պահեր զայն յաւիտենական գիշերին մէջ. ո՛վ դիմա Թիսուս, անոր ալ շնորհէ տեսնել արեւոյ լոյսը, ու մեծվայելչութեանդ փառքը որով ողողած է երկիրը համակ...

Այս հառաչները, մազթանքներն ու մրմունջները ինքնաբերաբար կը յորդէին սրտէս, որ, քանի՛ աղջկան ոտրանալ դէմքը դիտէի, նոյնչափ կ'ապէկոծէր փոթորկած ծովու մը նման։

* * *

Ո՞վ էր սակայն պատասխանատուն չարիքին։ Յուզմանի առաջին ոտրտրութիւնն անցնելէ ետք ամենայնէս անդրադարձաց այս կէտին և սկսայ փնտռել ներկայ ոճիրին հեղինակները։

Մի՛ մեղանչէք, կ'ազաչեմ. նախախնամութեան մի՛ վերագրէք այս կարգի խոթութիւնները։ Աստուած բնաւ զրիանք չի կամենար իր արարածներուն և հաստատակամ կ'առաստաձեռնէ իր շնորհները մեր ամենուն ալ վրայ, առանց խորը դնելու արդարն ու մեղաւորն միջեւ։ Միւս կողմէ Գիտութիւնն ալ կը դատապարտէ զմեզ երբ ըսենք թէ Աստուած թերի արարածներ կը ստեղծէ. ընդհակառակը բնաբնութիւնը առած է իր վճիռը և դրական փորձերով հաստատած թէ, մարդկային ազգն է պատասխանատու իր սերունդին ապահովմանն ու անոր պատասխան մարմնական արկատութիւններուն։

Բժիշկ, մանկաբարձ կամ մեծ դիտնական ըլլալ անհրաժեշտ չէ այնչափ պարզ ճշմարտութիւն մը հասկնալու համար։ Ո՞ւր են երբեմնի հերոսները, հիմա հնագիտ մնացած է անոնցմէ մայրաքաղաքիս Հայ ընտանիքներուն մէջ. ո՞վ կրնայ հաւատալ հիմա երբ ըսեն թէ տակէ կէս դար առաջ ընդհանուր հիանդութիւն մը էր գլխու ցաւութիւնը։ Մարբութիւնը, խնամքը, զգուշաւորութիւնը մայրաքաղաքէս վերջնականապէս դուրս վտարեցին այն ատատ ախտը որ հիմա գոտանուներէն ալ անհետանալու վրայ է վասնզ Աստուծոյ։

Բոլոր ասիկա հրեշտակային անմեղութեամբ արձանացած կը մնար իր վերամբարձ ձեւերով՝ Միքել Անճէլօի հանճարով կերտուած կճեայ անդրիի մը նման։ Կորութիւնը բան մը չէր պակասցուցած անոր գեղեցկութենէն, ընդհակառակ գաթ ու արդահատանք հրաւիրող քօղով մը ծածկած էր շաւանաթոյր դէմքը որ յանէս դժբախտ ըլլալու կը սահմանուէր այդպէս իր խանձարաբէն։

Ալ արարողութեան մասնակցիլ, աղօթել անկարելի էր. ակնարկս չէի կրնար բաժնել աղջկան հրեշտակային դէմքէն որուն խուտ աչքերը Հոմերոսի կամ Տանթէի և ուրիշ աշխարհի սաղանդները կը յիշեցնէին ինձ։

Պահ մը փարեցայ երկու խօսք փոխանակել հետը, պրել, շոյել, գրգուել այս բախտէն զրկուածը և սակայն ի՞նչ օգուտ պիտի ունենային իմ արտասուքներս ցոյցերս. անկիս պիտի կրնար դէմ վայրկեան մը բանալ աչքերը ու կուսալնոյ վայելել սեսրը խորանին որ կը ճառագայթէր լուսեղէն հեղեղներու ցոլքով։ Տիսոր զուգադիպութեամբ մը անմիջապէս միտքս ինկաւ մեր ամենէն սիրուած բանաստեղծին Ազեքսանդր Փուշոսնանի մէկ ոտանաւորը որ սերտ առնչութիւն ունէր առիթս պարզուած դժբախտ տեսարանին հետ։ Մեծավատ թագուհի մը կ'այցելէ աղջկանց վարժարան մը, ուր աշակերտները քնած պահուն կը հանդիպի սիրուն աշակերտուհի մը որուն մէկ թեւը կտրած, թագուցած էր մեքենայ մը։ Վարժուհին դրուատիքը

ընտանիքի մը մէջ կեղծմաչկի դէպք մը կամ կասկած մը ծագելուն պէս, փոխանակ պատասխան դեկերով ազատն մոռուան պատճառ ըլլալու, պէտք է անմիջապէս թաղապետական բժիշկին դիմել, անիկա ուսանց ժամանակ կորսնցնելու մեռելը հետը առած կուգայ ու ծրիաբար կատարելով անհրաժեշտ դարմանները, կ'ազատէ ձեր գլուակը պարապ տեղը զոհուելէ։

Ն. Կայսերական Վեհափառութեան առատաձեռնած շնորհները ճշմարտապէս անթեւելի են։ Համիտիէ Մանկանց Հիւանդանոցը աշխարհի մէջ նմանը չունեցած հաստատութիւն մըն է, ինչպէս կը վկայեն Եւրոպէն եկող բոլոր բանիւղ ու հասկցող անձնաւորութիւններ։ Եթէ ձեր գլուակներէն մէկը հիւանդանայ կամ մարմնական արկատութեան մը ենթարկուի, առանց քաշուելու դիմեցէք հոն, պիրայօժար կ'ընդունին զձեզ և հիւանդանոցի ամբողջ պաշտօնէութիւնը մեծէն մինչեւ պզտիկ ամէն դիւրութիւն կ'ընձեռէ։ Հոն բանաւոր պիտի ունենաք ձեր հոգեհատորները զարմանել տալու այնպիսի ճարտար ու հանրաճանչ բժիշկներու, որոնց մէկ քանին առն հրատարակեալ խորհրդակցութիւն մը կատարելով տալու համար եթէ ձեր ունեցած հիմնատ դրամագլուխն ալ զոհել աչք առնէիք՝ պիտի չյաղթէիք։ Եւ ասոնց ամէնքը ձրի պիտի հրամցուին ձեզ, ո՛վ հարուր ու մարուր, բաւական է որ հոգածու գրասենեակ ձեր ու ձեր գլուկներուն առողջութեան ու պարզ դիմում մը ընէք պատասխանատու իշխանութեան։

Եւ ասկայն մեր մէջ դեռ այնպիսի անոգ, անարեան մարդիկ կան որ իրենց առողջութիւնը ապահովելու համար խակ անպատճառ ոտիպատի պէտք է ենթարկուին։ Զրկի պատճառաւ տարբերութիւն մը կը մնասցնէ հանրութեան և սակայն կը գտնուին դեռ ծնողներ որ խոյս կուտան կատարութեան շնորհած այս բարերար կարգադրութենէն ու իրենց գաւակներէն մէկուն կը բնապատն կամ այլանդակ դէմք մը ստանալուն կ'սպասեն, մինչեւ որ ծաղիկի դէմ պատուասելու համար։

Մայրաքաղաքիս գլխաւոր կեդրոններուն մէջ հականեխական վարչութիւններ հաստատուած են, որոնք պաշտօն ունին տարածութիւն հիանդութեան մը կամ մահի մը պարագային գալ ձրիաբար տանը հականեխել ու հիւանդութեան միջոցները ջնջել, որպէս զի ուրիշներն ալ չվարակուին ախտէն ու ընտանիքին միւս անդամներուն կեանքը փրկուի։ Տրամաբանօրէն խորհելով, ասանկ ապատարար գործողութեան մը ինչ մեծ գոհունակութեամբ պէտք է դիմել։ Եւ սակայն հակառակ ասոր այսպէս ըլլալուն, հաղուագէպ է որ հիանդի մը տէրը ինքնաբերաբար դիմում ընէ հականեխիչ պաշտօնեաներուն, մինչեւ որ առողջապահական վարչութիւնը հանրային առողջութիւնը նկատի առնելով չգրէ հականեխողներ։

Ասիկայ վայրէ՞ց հիմա մեզի։ դիրք լրագիր կարդացող, առողջապահութեան սկզբունքները գիտցող և կեանքին արժէքը յարգող մարդու գործե՞ր են այս անհոգութիւնները։

Դառնալով աչաղուրի հրեշտակին, որուն օձիքէն պիտի բռնէ այն խեղճը, երբ չափահաս ըլլայ և վատի զգայ այն ողբալի ու գառն ապագան որ կ'սպասէ իրեն։ Ի՞նչ ընէ, զո՞վ անիծէ, որուն դէմ դանդատի երբ բանն թէ, ծաւեր ծաղիկներ կան երմիեբանց, թէ արեւը տիզեբաստած լոյս կը սփռէ բնութեան վրայ, թէ կարմիրը կանանչը, գեղմիը, ծիրանեգոյնը հրաշալի ներդաշնակութիւն մը կը կազմեն, թէ՝ միտաղաղ ծովը կայ, որուն վրայ անհամար ձեւերով ու երանգներով չորեսնաւեր, նաւամիներ կ'երթեւեկեն և թէ վերջապէս մեկ ականջին փափաց թէ, գեղեցկութիւնը կայ՝ տարասեռ գեղեցկութիւնը, զոր վայելելու, ըմբռնելու համար բաց աչք ունենալ և անարկի փոխանակել անրաժեշտ է։

Մե՛ն, անառապէս այս վայրկեանին է որ զրկուած աղջիկը պիտի գայ իր վիշտին անհանութիւնը և եթէ մարմնով ապրի իսկ, սրտով յաւիտենապէս մահացած մը պիտի ըլլայ։

Առատած ասկայն պիտի չլքէ այս թշուառը, մարմնոյ աչքին տեսութեան կրկնատարտիրելը պիտի օգտէ անոր հոգիի աչքը որ իր մտամիտումին մէջ մեղմէ չա՛ռ պրծած, չառ յատակ, չա՛ռ արագ պիտի տեսնէ իրերն ու առարկաները և տեսի խորթութեանց կերպով պիտի կարդայ մարդոց հոգին ու բնդհանուր բնութիւնը։ Անցեալին մէջ այսպէս եղած է և ապէ՛ն եւ ալ պատահա մը չկայ անկէ չեղելու։ Ամէնէն մեծ ապատեղները կոյրերը եղած են և հաստատակ ժողովուրդին վեր ապրած են միշտ ամուն չտեսնելու աչքերուն անդամ։

Ասիկա ասկայն բաւական մխիթարութիւն չէ աչքի տեսութիւնը կորսնցնողի մը համար, որ ամբողջ իր ինքնութիւնը զոհել կը յօժարի, զէթ անդամ մը արեւին լոյսը վայելելու փոխարէն։ Գիտնականները միահամուռ կը վկայեն թէ բնութեան մէջ կոտրութիւն չկայ և թէ մեր տեսած դժբախտները յաճախ զոհեր են իրենց ծնողաց ապիտութեան և անսիրութեան։ Ծաղիկը առաջին թշնամին է աչքին, որմէ հաք կուգան ծնողները. ծնողական ախտերը։ Այս ճշմարտութիւնը ո՛րչափ ալ դառն ըլլայ, պէ՛տք է խոտովանիլ, որպէսզի հարկ եղած զգուշաւորութիւնները գործադրուին ընտանիքներու մէջ։

Ախտաւոր ծնողներ փոխանակ ցաւադար, հիւանդախ ու թշուառ զաւակներու ծնունդ տալու, աւելի ողջիկ կ'ընեն որ հրաժարին սերնդագործելէ, որպէսզի ասոր կարգի զաւակները հանրութեան արդահատանքը գրգռելէ ու ժողովուրդին վրայ բեռ ըլլալէ ուրիշ բանի չեն ծառայեր։ Իսկ առողջ զաւակ ունենալէ ետք անհոգութեամբ ու անդգուշութեամբ անոնց դժբախտութեանը պատճառ եղող ծնողները արդեւաբաներ են պարզապէս, որոնց խիղճը անչուշտ պիտի տանջէ գիրենք ու պատժէ։ Բնականն չէ մինակ զաւակ ծիրը, անհրաժեշտ եղածը զաւակները խնամել ու անոնց առողջութիւնը ապահովիլն է։

Այս յօդուածով նպատակ չունինք վիրաբերելու ծնողքը ասարարախտ աղջկան, որուն աչքերը զոհ գացած են ծաղիկի. Մենք այս տարբ տեսիլ՝ ուզենք ազդարարութիւն մը ընել ամէն ծնողներուն, որ անոգ չգտնուին իրենց պատի հատորներուն առողջութեան ու թանկագին կեանքին նկատմամբ։ Արկածը պատահելէն ետք լալ ողբալը անօգուտ կը դառնայ այլեւս։

ՃԱՆՉԻՈՐ ԴԷՄՔԵՐ

ՀԱՅՐ ԱՐՍԷՆ Վ. ՂԱԶԻՆԵԱՆ

Անցած չարթամ Տօմինօ «Մասիս»ի Ա. էջէն սկսելով՝ սեսութիւն մը ըներ էր, ուր մանաւանդ ցոյս կը յայտնէր թէ մեր քննադատները երբէք չեն պատկերացուցած դրագէտի մը ներքին կեանքը և բաւականացած են արտաքին վերաբերմամբ մը գոհանալ սոսկ։

Ասոնք բարի՛ն, եղբա՛յր Տօմինօ։ Բայց որոշ չէիք կրցեր պարզել ձեր մտքը։ Կ'երեւայ թէ «ներքին կեանք» ըսելով պէտք էիք հասկնալ թէ դրագէտ մը ի՞նչ վիճակ ունի առանձնութեան, թէ ոտրտիներու մէջ գիրքերուն հագնելու կամ քունին մէջ ֆրսալու, թէ դրացիին հետ բարեւ ասելու բարին կ'ընէ՞ մի, թէ ապիբարար, առնելիքաւոր՝ ասոնցմէ ո՞րն է, թէ տարկած վանասնասէրը քիմբին կուգայ՝ չէ նէ մը կանարանին ձէթովը, թէ իր կինը մտանի յամմիի պէս կը հոսուրայ մի... սոնասի պէս կը ձմէ, թէ, թէ... Բայց կարծեմ այս «թէ»երուն վերջը գալիք չունի՝ գրիչ ընող ամէն անհատի կերպ կերպ քմայքներուն նման։ Ուստի խերով կը սեպնք ասանկ ուսումնասիրութիւններու զանչառանակ հոգը յանձնել առողջարկու պարոնին որ «իր անմարմնոյթայ հանճարոր չունի» չենք կրնար ըսել, քանի որ էնցիկլոպէտան Հմայեակ քահանան կայ ու կայ։ Մարդը կենսագրութիւն մը հրապարակ հանեց, — այսինքն խնամ մը «ներքին կեանք»ի անա՛նկ տարվերակ մանրամասնութիւններու՝ որ ակամայ դիտելու մը կար, կարծես, Դուրեան Պետրոս՝ անմա՛հ քերթողնիս մահացեալներու։

Ի՞նչ հարկ սակայն կենսագրելու մարդ անոր դատանդիներովը զրպարտել։ քաղեցէք մեր ընտրած ճամբէն, ցուցնելու համար ենթականիս իր կեանքի ու գրիչի գործունէութեան մասերուն մէջ։ Լանէք առջի բերան, թէ Հ. Արսէն Վենետիկի Մխիթարեանն՝ այդ վաղեմի փեթակին մեղուն է ժիրաժիր։ Կանուխէն, սքանի ուսին ձգելուն պէս, գրական դաշտին մէջ իր գեղերումներուն սկսած է հովիտէ հովիտ, իր տոտիկներուն թառ տալու համար բաժանիները ալոր հոտաւան ծաղիկներու։ Մենք հետաքրքրուեցանք՝ գրած բաժինը փեթակին ըմբիշներուն խոր։

Կենսագրական քանի մը գիծեր կարեւոր են հոս՝ պատանեկան իր անցեալը պատկերելու համար։ Պարտիզակ ծնած է, և մնած՝ անոր անմահական օդով ու ջուրով, ինչպէս նաեւ Դուրեան Սրբազանի և Տ. Անդրէասեան Երուանդի ուսուցչութիւններով սկսած մտքի իր առաջին ճլատրումին։ Դուրեան Իմաստասիրութեան և Եկեղեցական դասերը կ'աւանդէր, իսկ Երուանդ անխարդախ գրաբար,... տեղական մասիներն պէս։ Դպրոցին ոչինչանը կը յիշեցնայ, ու Ղազիկեան որ ոչինչանը կը յիշեցնայ, ու Ղազիկեան որ «Մշակաբանք» մատեցած էր՝ ալ անձամբ տեսնալով գեղջուկ մի վարդը, չգտաւոր տղու իր հնութիւնը կը տարազապի։ Ինչ ընել, ինքնոր ընդ մէջ մը Պոլիս նեստուելու համար։ Գրական պատրաստութիւն ոգորմանկ դէզը դարանին մէջ ունէր՝ կ'աշխատի ծանկէս գինով, ու կէ՛ս ալ նաեւոյէ քա — վասն զի պզտիկ էր տակաւին, չունչը չիտակ հոս կ'առնէ։

Ուսումնարանը, գրպանը տանելի չի կար։ Դրամանութիւն. գեղ. կ նուս էր։ Լէ՛հ, այս վերջինէն Գրաբարութիւնն՝ տարբերութիւնը իրաւ մեծ բայց փոխանցումը մտքիկ. չէ՞ մի գրաբարութիւնը խոհանո՛ցն է գրականութեան։ Ճակատագիրը հոգ ձգնիք՝ ուր մնաց քանի մը տարի չնչելով կարաթ տուերուն թիւնտա գ չին, միւս կողմէ վառ պահելով գ կարդալու համար պատանեկի իր սա սէրը։ Գրաչարի այս պարզ հմտութիւնը տարի եղաւ տակաւին որ Ղազիկեան վերջէն Ս. Ղազարի վանքը խրկուեցաւ որոշուելու հոն չարունակելու հ մար, տարբեր խնդիր թէ դէպքի փոխուելցան ու տարաբնի գեղեցնամ արանին տեղ Նորբնծայարան առաջնորդելցին զինչ. չէ՞ մի որ գրոց բրոց բեւեռի ունէին գրաչարի իր մուրկուրտա թաթիկները։

Այսպէս, Ղազիկեան թէեւ տարբ ճամբով մը՝ իր խէպլին էր որ հաներ։ Բաւական աչքի զարնող պ բագայ մին է տակաւին որ վանքին սղպական չրջանը բոլորող ու գրաբ ոլեն բլեկը պրլիկը ճանչցող վենետ հան մը իր մէջ խոտացունէ նաեւ խարնարարի մոլեգին սէր մը։ Ինչ կ սէք գուբ ու նմանենք իրենց սակեզին լեզուով ազատ մը մատուրական մտ ղը լիուլի ջամբիլ ֆեսոյ՝ կարելի է՝ ա՛լ անոր օձիքը ձգեն և չի բռնող անն զինքը գրական ամէն չնարհ, ա վայելք Գրաբարի մէջ։ անանդ Բայց կ'երեւայ թէ ատոր մասան ցած ըլլալուն չո՛ւտ վերահասու եղա նորընծայն Հ. Արսէն ու իր նորեկ բերին ամբողջ խանդը լոկ Աշխարհաբարն ի սպառ գրած։ Ատոր ապացոյց 90ական թուականին էէ սերէն ասոր իր բոլոր թարգմանածոյ գիրքերը, չատ չանցած՝ պիտի կրնան մրցամանալ Միհրան էֆ. Աբիկեանի հնանալութիւններու թիւին հետ, որ տանն որ Ղազիկեանի ազիսատերու ուսնդը այսպէս ընթանայ ու ապարնին մեքենան... չի բաղձք։

Ցիանացիները պատկերագիր ունին, faire gémir la presse, գործ տալ մամուլին։ Հ. Արսէնի տարբերու և արտագրածը խկոյն տալու իր անխնդ յարատեւութիւնը կը նշանակայ այս ոճին, ատոր երեւէն հարատացողը մեր գրականութիւնն է որ կ'ըլլայ։ Այդ գծերէն Բերթոդական Մատենադարանի խոստումնութիւն մը ունի նախաբանին մէջ։ «Երանի՞ թէ մեր գրածը, —ազգաս այլոյն լուսապէս բան մը, — աւելի յաջող գրիչներ գրգռիս մը ըլլար՝ իրենց լուսանալ ձգելու աշխարհաբարի ազգաս գանձանակին մէջ»։ Ասիկա նախասիրելն է Աշխարհաբարին երեսին նեստած, քանի որ դիտնեք թէ հին լ ուի սէրը ցնդելէն ցայսօր՝ հրատարակուած ա՛յնչափ գիրքեր ու պարբեկներ իրենց առատ ու ազատ է ժիրը բերած դիրքած են Ատոր վրայ։

Թարգմանք հիմայ սուտնները լոյս ածած իր գործերուն։ «Ճաշակ գանարդի բանաստեղծութեան»՝ 2 հատ Օսմանի «Քերթուածներ»ը, Սդուարդ Պարքի «Դատաբարակութիւնն»ը, Թ. Կոռիոյի «Ճերգանապարար մեղատանի, Ա. Գոյիթոյի 5 բար «Ոգեբերութիւն»ը, Ա. Թէնիսոնի «Մահ Արթուրոյ»ն, Վիքտոր Ազանտրի «Լուսթիւն»ը, Ճիաքօմօ Լեոնարդի «Քերթուածներ»ը, Քառ Սիլվայի 318 լայնադիր էջերով «Արտաքին Քերթուածք»ը, Տանդէի «Աստուածային կատակերգութիւնը», Դիոսիք, Բ. Քաւարան, իսկ Գ. Եղ անարատաւոր ընդ մամիով ըլլալու ալ մանաւ), մանկապարտէզի տղոցմէ տասանելի տասնաւորներու խարդ «Նուէր Մանկանց» անուանով, «Հանոտ Վարք Միխիթար Աբրահամ»։ Ասոնց չարքը եւ

հարժով թղթատել կուտայ ձեռ-
ք մէջ։ Մէկ քանիները միայն
ը են տասնվեցի, պարապա՛ մը
ղղակներէն դեռ ելեալ տնեցած
ը երեսան կը բերէ. գալով ա-
կ լեզուով պատրաստած տնեներուն՝
գիր մինակ «Արքայոր Վարդ»ը
չափարերուած գրքոյկ մը գոր ա-
կ՝ ընէր, թէ որ ձեռագիր պահէր
ակը. քերթուած չէ, տարիներ ա-
մէջ ձեռ բան մը էաս՝ ուր պարբե-
ունեցուն մէջ ակամայ թիւնը պար-
ն է յանդերուն ազդաստանեան
ինչպէս «պատրաստուն—ծծեն,
ըներ—գանկներ, եղեն—լսեցը-
երգեցով—ապերով, ընտրեց—
ակեց, չէնցնել—նորոգել, սահա-
ատասարակին, հնչէ—օրհնել», են.

ը՝ գրական իր գործածութիւնը ա-
մով չի լմնար սակայն։ Ղազիկ-
Բաղմավէպը կենդանացուց թէ որ
ք՝ չտիպագրուած չենք ըլար։ Հան-
ատարակեց քննադատութիւններ,
չնորհ, մարդու երես ելլալիք
տատեղծութիւններ ու թերթին նոր
չ մը սատ։ Հայ—թատրոնի աղջ-
մը քերթուածներուն թարգմանու-
նը մասին տեսչք ինչպէս կը գրէ
ատատ մը՝ որուն գրիչը ներքոյի
ին ա՛նքան ժլատ է.—«Հոյակապ
Լիզդորիա Աղամարի քերթուած-
, և գիրանց, կատարեալ՝ Հ.
Ղազիկեանի թարգմանութիւնները,
կ՝զգանք ընդարձն հաւատար,
ատրէք, քանի որ մեզի տարատու-
նը կուտան հայերէն զգացած,
երէ՞ն գրուած ըլլալու, առանց օ-
ասարթ չեչտի և թարգմանածոյ
գտանքի»։ Կը վարանքէինք չիատա-
կը ա տանք ամբողջութեամբ հա-
ի մը մէջ խմբագրելու։
Կ՝ընէի թէ քննադատութիւններ ալ
ն ունի Ղազիկեան։ Փորձ, զատող
մշակուած մեաքի ամենէն ցայտուն
այսպէս է՝ այն պատասխանը՝ զոր
ելիվիեան, Գուրգէն և Էնի՝ի ճա-
տեց վերջերս, Ռուկեդարեան պար-
ին տարեմոտ։ Ծագումը ցուցնելը
ն։ Այնտեան երբ մնուա, «Բաղ-
էպ»ի խմբագրութիւնը վարեցաց
նդուցեալին կենդանագիրը գնել և
նք մը տարով գուժել մեծ կրուս-
։ Հոգ Աշխարհաբարի Բաղբատուենին
ջորդուած էր Այտնեան։ Առաջ վրայ
ենական ուրախ խորհուրդ անդամ-
ուն մին ցաւակից դուրս, «Գրաբարի
գրաստուենի՝ ոմ է եղեր քիմ...» գո-
գրով. ու թեր ու դէմ գրուել սկսաւ,
գրերը ձեռերու համար։ Վանանդայցին
սիմոյ բուսական բան վրայ տուա-
չնորհալի հանրաբէն, և Հ. Արսէնեան
բերուած անհամար կարկեցուցիչ
ցեակներով առիներու ուսումնասի-
ենան մը, երեսնաւոր տարիքը կասայ
ամբեցնել գիրի անվերջ պրպտումներ-
ու ու ցնորեցուցիչ թարգմանութիւն-
էջ, թարգիլ գիրքերու քառասնեան
որ ու թարգմանիներ երեսուն բերել։
Ղազարի վանքին հոյակապ Մասա-
ադարանը իրեն օգնեն ունի անչուշտ՝
նկատուար գլուխ հանելու համար այդ
լատարեալի գործը՝ որուն քով չա՛տ
ի բերին է—զոր օրինակ—սահեները մէ-
կի մէկիկ հանրելը երկայն խոչոր մաշ-
սակի մը։

Ա՛ս տարի Զատիկին՝ բարեկամ մը
ղդած նամակը իր գործը ամբողջով
տատուածով մը կը վերջացնէր՝ զոր
ՀՂ բերելու հանգիստ չեմ դիմանար.
—«Ես հանաց Գր. Նարեկացի անունին,
ս հիմայ Նարեկներու անագաստին մէջ
որ կը հեւամ, հաներ եմ 464 էջը,
ս դեռ լեզէն մը կայ գրերու։ Ի՞նչ
լիտ Ֆեէն լուսաբաշխա ճակատը լու-
ատրել գիս։ Բայց մինչեւ որ հոն հասնի՝
արդէն ճաղատած պիտի ըլլայ գլուխս»։

* *

Հանդարտե՛, վարդապետ, և ա-
ւ՛ր բանէ սիրաց։ Բանասիրական այդ
ոգի հանող գործդ պիտի կրնաս գլուխ
անել։ չէ՛, մոլոր չի՛ մարեր ան,
՝ան դի կամքի ո՛ւժը կայ քու մէջդ։
Ինչ մեծ սատարութիւն այդ «կամքի
ուժ» կոչուածը՝ զոր կը կարդամ հի-
մայ աչքերուդ թաւ ցանցին մէջէն,
գրատեղանիս ծոցին կանդնեցուցած
լուսանկարիդ վրայ երկար դայլայլելով
մը ձգելով։ Ձերներէնիս գրեցուցած
մը ունիս։ Ուսափ կը ինդրուի մեր ընթերցողներէն, որ երբեմն ներկայացութեամբ պատուեն այդ տեղերը, ի մարմնաւոր միխիթարութիւն բարեպաշտ... հովանաւորներու։ Այս առթիւ պերճիմատ քարոզ մը պիտի խօսի սիրելի զոյն և մտերիմ բարեկամս Գ. Ե. Թօլայեան, որուն մէջէն տեղի արծանիքները ծանօթ են բոլոր վանահայերու միաբաններուն։

Այս առթիւ հանդէս մը ևս պատճառելու համար ընթերցողներուս, բառարեւ կը հրատարակենք բանաստեղծ մը, ի դիմաւորութիւն հանապազեալ... ուխտաւորներուն Քեռադրանանիի։

PROGRAMME

ԽՐԱԽՃԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱՑ, ԳՐԱԳԻՏՑԱՑ ԵՒ ԳՐՈՂԱՑ

Ի ՎԵՐԱՑ ԿԱՆԱՆՉ ՀԱՅԻՐԱՑ

ԳՈՍԱԴՐՏՀԱՆԷԻ

OUvERTURE

ՄԱՍ Ա.

Թամ 2 Խմբում ի բակն եկեղեցւոյ Խաչագիւղի.

» 3 Fire hop տեղւոյն հաւաժաղոցին հանդերձ ուսուցիչներ.

» 3 1/2 Stop heare ի Քեռադրանէ։

Entre Acte 30 Minute

ՄԱՍ Բ.

Հանդէսին Բ. մասը պիտի բացուի կրամբամբուլիով. հեղինակ՝ Մ. Զարիբասս. արտասանելի՝ ոնւ. է հովարտայէ մը։

Թամ 4—5 Օդիաքանութիւն հանդերձ... պուլիցայաբանութեամբ.

» 4—6 ՃԱՇ! (Հանդէսին է՛ն փայլուն և է՛ն տատմոթիք վարկեանը։)

MENUE

ՁԻՐՈՁԱՁՈՒԿ կանանչազարդ լճակի մը մէջ։

ԴԱՖՆՈՒԿ A la four H.skeuy։

ՀԱՒԿԻԹ (սուլու) A la Mik. d S myrne։

ՊԱՆԻՐԱԼԻՑ ԲԻՏԼ (տափակ) Ա la վարժապետ։

ԱՆՈՒՇԵՂԷՆ ժամեկաւոր սերանայ (գաէմա)։

SALADE A la Djandjig։

MADZOUN A l'Américaine։

ԵՒ

Շամբա՞իա, Գոռոյի գինի, Օմուրճայի օղի

ՄԱՍ Գ.

Թամ 7—8 Շուրջ զՁիլիֆարով, Ա la ժիլ Վէռն։

» 8—9 Գիւղացիացութիւն ի Քեռադրանէ քէօյ... երկոսանի և մանանակերութիւն միաբերան։ (Աստուած ամենազօրեան միաբանութեամբ. «Տէր ողորմա»)։

» 9—11 ՃԱՇ! Բ. Ցապրութիւն, վարերացուած ո՛չ Ուսում. Խորհուրդէն։ Վերջինչեալ ճաշացուցակին թաղթը-վուքերովը։

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՄԷԿ ԱՐԱՐ

ՀՆԳԻՆԱԿ

ԵՍ

Դերակատարներն են կարգ մը մարդիկ, իսկ քիչ մը անդին կան ծառաներ, վանքի հաւեր, աքաղաղներ, որսորդներ ևն.։

Տեսարանին խորը կ՝երևայ դեռատակ մը՝ որուն վրայ Իսրայէլացի յաւերժահարներ մեն կուգան մակոյկներու... գրկին մէջ։

Մէկ կողմէն չայթներ։ Էշեր կ՝արածին, Մալխասը կը դոփէ։ Կովեր կը բառաչեն, գնդամենները կ՝երգեն, վարագոյրը կ՝իջնայ և հանդիսականները կ՝ելլեն։

Ա. ժամը 11ին

Դառնանք ի լոյս Սկիտարի, Գալատիայի, Բերայի, Խաչիւղի, Օրթագիւղի, (Մնացեալը տես՛ք Մանզումէի չորրորդ երեսի Շիրքէթի ազդը)։

ՆՈՒԽԿՆ ՄԻՍԷԱՆ ՄԸ

ԲԸՍԹ, ԿԱՄ ՈՐՈ՞ՆՔ ԵՆ ԱՆՄԱՀ ԳԱՌՆՈՒԿՆԵՐԸ

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՇՏԻՆ

«Անոնք տակաւին գուշանէն (գուշք՝ գրական է, որուն ինչ փայլակ ըլլալը գեռ չենք գիտեր) ներս չմտած, պէտք է որ հարցնենք կատարեալ պաղաբիանութեամբ մը. — Բ՛սթ, կեցէք տեսնենք, ա՛ւրկէ կուգաք դուք։ (—Բերայի Ազգաստանեանին գրասենեակէն) ձեր հմտութիւնը արժեցուցէք Դան մեր առջեւ և յետոյ ըսէք թէ ինչ կ՝արժէք (—6,30 փարա) իբրեւ տեհման, իբրեւ ընկերական մարդ, իբրեւ հոգիի և որսի տէր մարդ։ (Հոս մէկ քանի տող «պոշ լաֆ»)։ Ըսէ՛ք, այդ յատկութիւնները ունի՞ք դուք, ունի՞ք բարի և անկեղծ ըլլալու քաջութիւնը, եթէ այո՛, լաւ, եթէ ո՛չ...»

«Մասիս» ՑՕՍՐԻՆՕ

Հէ՛, եթէ ոչ... կը տեսնեմ ձեզի հա՛... Վա՛յ տոհկալի, Տօմինոյին այդ մեծա՛... մեծա՛... մեծա՛... պոշ յօպուածին մէջ մինակ ծեծ մը պակաս կը։

Վախցայ, խ՛աչ որ վախցայ և տաքիս կոչեցին... խերը չտեսնամ, այդ տղեկը կարդացած պատուս կանացուկ մը անենակիս գուսը մնաղեի դուրս ելլալու համար, կարծելով թէ իմ տունիս կարգ ու սարքին հոգն ալ Տօմինոյին յանձնած են, ինչպէս յանձնած են եղեր գրասենի պալարին դրանապահութեան պաշտօնը։

Մէ՛ն, մարդ անպատնաւ մէկ քանի տարի անդի կեղակոր ուտելու է, մարդելու համար ոչ գրաւ Տօմինոյին հրամցուցած աղի յոգուածը։

Բայց, խօսքը մէջերնիս, նոսիս հարցնենք սա՛ Գ. Տօմինոյին թէ՝ ո՞վ և կամ որո՞նք լրտեն յանձնեցին այդ գրական գրան բանալիները, որոնք ապահովարար արքայութեան դրան բանալիները չեն։ Ինչ յանգգնութիւն, ինչ Soupet ունենալու է մարդ, և ան ալ Տօմինոյին պէս մէկը, որ երբայ և Բերայի Շիտակէն անցնող vieux marchourի մը ազուր աղջկան հարց նետելու պէս, Մասիսին առաջին երեսին վրայ կանգնի, և հետեւեալը հարցնէ, ինքզինքին տալով քննիչ յանձնաժողովի մը մէկ անդամին հոգը. «Թը՛սթ... ինձի նայեցէք, սակէգ վերջ ո՞վ որ անպնի գրական պաղարէն ներս, նոսիս պիտի գայ իմ առջեւս և պիտի ըսէ թէ նոսիս ինք ո՞վ է, հայրը ո՞վ է, մայրը քանի՛ տարեկան է, ո՞ր փողոցը կը նստի, իրիկունները ո՞ւր կը խմի, սէր բոյնն ո՞րն է, Բօժաէսթվէնաքի և Թոկո ո՞ւր կը գտնուին, Բարիզէն մինչեւ Բերայի աղքատանոցին գրասենեակը քանի՞ մէթր է, Գրական Թրբդին անդամները որո՞նք են, Քիրիչճեանը ո՞վ կ՝ըլլայ կոր, գրագէտին սահմանները որո՞նք են, (հոս բացատրեմ գրագէտի մը սահմանները, հիւսիսէն գլուխ մը՝ մաղերու տգուտ փունջով մը, հարաւէն ծակ կօշիկներ, արեւելքէն մաշած սրանկոթին մէկ թեւը և արեւմուտքէն դէղ մը լրագիրներ որոնք էն կարկառուն մասն են գրագէտին. այդ գրագէտին կեղրանը կը գտնուին վոճառաչան քաղաքներ, որոնք կ՝արտագրեն գանազան բերքեր, ունի նաեւ մէկ քանի նաւահանգիստներ և մէկ քանի նաւարկելի գետակներ, որոնք կ՝ուռգեն... գրական դաշտին սահմանները) կրակը ինչո՞ւ կ՝այրէ, Քաամի թարգմանած Նարեկը ո՞ր հիանդութիւնները կը բժշկէ Ե. Տ. Անդրէասեանի ցարտանը ո՞ր գաւերը, ևն. ևն. ևն.։

Իսկ, Աստուած մի՛ արացէ, եթէ երբեմ՝ մեր գրողները ասոնց չիրնան պատասխանել, ո՛հ, այն օրէն սկսեալ, այո՛, այն օրէն սկսեալ, բոլոր այդ հարցումներուն չպատասխանողները, գիշերը ժամը 12ին պիտի պատկին (Ք. Ե.) առանց գուլպայի և կիրակուբ պիտի ուտեն առանց... պատառաքաղի։

Ո՛վ ողորմած և խնամառն Տէր, ինչ անմասչելի... բլուրներու վրայ հանած ես մեր կարդ մը գրա...կիները...։

Բերա ԴՈՍԹԻՄՅՈՒ

ԱԱՆԱՍՑԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

! ! !

(Vers Libre)

Ո՛հ, տեսի ես առատն.
Շատն մը և մանկ մը.
Որոնք փողոցն ի վար կ՝երթային.
Ներքուն։
Ո՛հ, աւա՜ղ։ Այո, կ՝երթային,
Շուանը ոսկոր մը կրծելով
Եւ
Մառկը
Մակէն ելլելով
Մակը մտնելով։

M. BARS.

ՀՍՈՒԱԳՐԱԼՈՒՐԳ

ԱԺԱՆՍ ՏԷ... ՍՈՒՏՍԸՆ

(Միայն ինձի հաղորդուած)

ԲԱՐԻԶ.— Մէկ...

ԼՈՆՏՈՆ.— Երկու...

ՊԷՌՆ.— Երեք...

ԲԱՐԻԶ.— Չորս...

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ.— Վեց...

ԹՈՒՌԻՈ.— 1, 2, 3, 4, 6 ամէնը մէկ կ՝ընէ 16։

ՎԻԵՆՆԱ.— Գնա՛ 1 ճիր հիշդ է։

ՍԱՅԿՈՆ.— Մոմակալ Բօժաէսթվէնաքի...

ՀՈՆԿԿՈՆԳ.— Այո՛, ծովակալ Բօժաէսթվէնաքի...

ՀՌՈՄ.— Ո՞վ են սոքա դի բոցից, դի այս դուռն Տեառո՛ է և արդարք մտանեն ընդ սա։

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.—Այո՛, ո՛չ միայն արդարք մտանեն այլ և մեղաւորք, պահօք և աղօթիւք։ «Դեոշ ՕՀՐ»

ՑԱՌՑԱԲԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳՈՂՑՈՒԱՆ ՀԱՄԲՈՑՐ ՄԸ

Բարեկամ մը որ պատուտոր և ազքատ մարդ մըն է, կը խնդրէ լրագիրս հրապարակս յայտարարել թէ իր մէկ բարեկամու հիին համբարը գողցուած է։ Գողնողին պարգեւ պիտի տրուի իր... գտածը։

Դիմել մեր բարեկամին։

ԿՈՐԱՍՈՒԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄ ՄԸ

Բարեկամ մը ունէինք զոր ոնէ խնդրի մը ասիթ բարկացուցինք և որ կորսուեցաւ քովէն։ Շատ ցաւ զգացինք զինքը կորսնցուցած ըլլալնուս համար, ուստի պիտի խնդրենք որ ի սէր բարեկամութեան, ո՛վ որ տեսնայ և կամ ո՛վ որ դիտէ անոր ո՛ր քէօշէն և կամ ո՛ր պուճախը գտնուիլը, հաճի մեզ տեղեկացնել։

ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ ՍԻՐՏ ՄԸ

Սպեղանի մը կը փնտռենք, որ բուժէ և ամրէ սիրտարի մը վիրաւորուած սիրտը։ Այդ բալասանը բերողին անունը ոսկետառ պիտի քանդակուի յիշեալ պտին ճակատը։

ՏՆՕՐԻՆ-ԹՄԱԳԻՐ
«Մանզումէի Թերթիկ»ին
Բ. ԼՈՒՔԻՒՆԵԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՆԶՈՒԻՐԻՑ ԴԱՇՏԵՐՈՒՆ

ՀԱԲՈՒՆՑԻ ԱՂԱՒԻՍՆԵՐԸ

«Նայէ Ֆրայէ Բրեսէ»ի Մայիս 10ի խմբագրականէն

Գործադրութեանց գրեթէ երկամեայ դադարէ մը վերջ, Օեսմա — ինչպէս կ՝երեւի վերջին լուրերէն — իր Բանակին համախմբում մը կը կատարէ նոր գործադրութեան մը սկսելու համար։ Բայց տակաւին ապահովութեամբ և սատարութեամբ չենք կրնար ըսել թէ Օեսմա Սանկարիի դէմ դէպի հիւսիս յարձակողական շարունակելու կը պատրաստուի, թէ պաշտպանողական մնալ և ամուր գիրք մը բռնելու։ Զինուորական արդի շարժումները և տեղափոխութիւնները առանցքի պարզ համախմբութիւն մըն է միայն Ճարտնական զօրքերուն Թիլինկի ճամբուն վրայ, այսինքն Լիսա գետին առջեւը և ետեւը, որ Թիլինկի արեւմտեան կողմը երկաթուղիին և չինական սահմանին մէջտեղը ուղիղ անկիւն մը կը ձեւացնէ յառաջխաղացման ճամբուն վրայ։ Երկաթեայ գծին արեւելեան կողմը Թիլինկի ճամբան դէպի հիւսիս խորտաբորա գետիններէն կը շարունակի Զին գետին ուղղութեամբ, որ արեւելքէն Հուն գետին կողմը հակելով ճանապարհն աչ թեւը կը միացնէ այսպէս կեդրոնի թեւին հետ, որ կը գտնուի Բայեռանախանի մէջ։ Ճարտնական գործադրութեանց ճակատը երկաթուղիին արեւելեան կողմը կը գտնուի երկու գետերուն դիրքը կարած գծին վրայ, յառաջապահները Զին գետին արեւելեան կողմը կը գտնուին, մինչ Բայեռանախանի արեւմտեան կողմը ճարտնական ապահովութեան գիծը կը տարածուի գրեթէ 30 քիլոմէթր՝ Լիսա գետին հիւսիսակողմը, այսինքն Զինի գետահովտին երկայնքին վրայ։ Ճարտնական յառաջապահ գունդերուն գիծը ընդհատ չէ, այլ ուղղիւ, որ Բայեռանախանի արեւմտեան կողմէն Զինի գետահովտին ուղղութեամբ Զանֆուի վրայէն կը շարունակուի դէպի Բալինթուն արեւմտեան մեծ պղտոտային երկայնքը, ուրկէց Մայիս 4ին Ռուք ետ քաշուեցան։

Երկաթուղիին արեւմտեան կողմէն ճարտնական նախապատնդերուն յառաջխաղացումը նպատակ ունենալ կը թուի Լիսա գետին հիւսիսային կողմը ապատվայր մը ձեռք ձգելու Բանակին ներքին գծերուն ընթացքին համար, որմէ կարելի է ընդհանուր յառաջխաղացութեան շարունակութեան մը դիտաւորութիւն ենթադրել ճարտնցիներուն կողմէն։

Եթէ հարկ է հաւատք ընծայել ճարտնական բանակին հանախմբումի լուրերուն, նոսիսի բանակը կը գտնուի երկաթեայ գծին երկու կողմը, Թիլինկի հիւսիսային կողմը, ամբոր ճակատկողմը Նոսկի՝ Ֆաքումէն-Բարիսթուն արահանմն վրայ, և որ ճարտնական բանակին արեւելեան թեւը կը կազմէ։ Թիլինկի հարաւային կողմը կը գտնուին Օքուի և Քուրքիի բանակները, մինչ Քաամարա կը յառաջանայ վերին Հունի գետահովտին մէջ Զանֆիատիանի դէմ Զինի և Սունկարիի գետահովտին ապերանքին վրայ։ Ամէնէն կարեւոր կէտին վրայ կը գտնուի Քուրքի, այսինքն Իրանի մէջ, որպէս զի ի հարկին կարող ըլլայ ուղղուիլ Թիլինկի դէմ կամ Հունի գետահովտին դէմ, այսպէս հոս Բաամարայի։ Կարելի է ենթադրել նաեւ թէ դէպի Սիսմինքուի կողմերը գտնուած ճարտնական դունդերը, Քուրքիի Բանակին մասը կը կազմեն։

Ճարտնցիք, որոնք ռուսական լուրի մը նայելով Թուհվազանէն—Սիսմինթինի և Մաօրչանի մէջեւ—դուրս քշուած էին, դարձեալ սէր եղան այդ քաղաքին։ Այս կէտը Ճարտնցիներուն համար կարեւորութիւն պիտի ունենայ երբ հիւսիսային Քորէայէն գործողութիւն մը սկսի Վլատիվոսթոքի դէմ։

Ինչպէս այս պատերազմին մէջ յաճախ տեսանք, այս զինուորական շարժումները մեծ գործողութիւն մը սկսելու նշանակեր։

«Նայէ Ֆրայէ Բրեսէ»ի Մայիս 10ի Երեկոյեան տպագրութիւնն

Մովսկայ Բօժաէսթվէնաքի, Հնդկաչինեա գաղթական ֆրանսական պաշտօնատարներու հրաւէրին վրայ, երէկ առաւօտ կանուխ մեկնեցաւ Վաֆոնկի ծովածոցէն, Նախրանկի մօտերը։ Ամենայն Հավատի կողմէ արուած այս ճանկելութիւնը կը հաստատուի նաեւ հաբաւային Զինական ծովուն մէջ ֆրանսական նաւատորմիղին հրամատար ծովակալ Ժոնքիլէի կողմէ։ Բայց Բօժաէսթվէնաքի ուր գնաց, ֆրանսայի ծովակալն ալ չի գիտեր։ Երկրորդ իրողութիւնը, զոր հաստատեց նաեւ Անգլիայ վարչապետ Մր. Պալֆուր Երեսի. Ժողովին մէջ, ա՛յն է թէ ռուսական նաւատորմիղը Անտանի ծովեզերքին վրայ ֆրանսական գաղթավայրին կանոնական ջուրերուն մէջ չէր գտնուեր։ Բօժաէսթվէնաքի Նաւատորմիղը Անտանական ծովեզերքէն եկեր բրիտանական մղոնէն աւելի հեռուն կը գտնուէր։ Երեք մէջն գօտիին չէ զբաղիր, և 24 ժամուան կանոնը, որոնք կը վերաբերին չէզոք ջուրերու մէջ մարտանաւերու ներկայութեան, բոլոր ծովային Տէրութեանց կողմէ առ հասարակ ընդունուած են։

Ուրեմն գիրքը Մանթիանանի կղզիին առջեւ ճարտնական նաւախումբ մը սեւեռուեր է, որ հանդարտուն կ՝սանէր։ Ոչ է մարտնաւ, ըլլա՛ռուսական կամ ճարտնական գրօշով, ածուխ առնելու համար պարապար է ծովեզերք մը տարուանդ, որմէ՝ հետեւ ծովուն բացերը հովին պատճառաւ գրեթէ անկարելի է ածուխ առնելը։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՅՈՒԹԻՒՆԸ

ՖՐԱՆԳԵԻՃԱՐՈՆԱԿԱՆ ՄԻՋԱԴԻՊԸ

Սրբոնտարս, որ անգլիական կառավարութեան օրգանն է, և այսպէս պաշտօնական հանդամանք մը ունի, ինչպէս Թայմս, Անգլիոյ Ժողովրդային Զգայուններուն ներկայացուցիչն է միայն, իր Մայիս 9ի թիւին մէջ հետեւեալը կը գրէ ներկայ Ֆրանսիոյ բանական միջադէպին առթիւ։—

Ֆրանսայի և Ճարտնի միջեւ թիւրիմացութիւնը զգալաբար պէտք է բարձուած ըլլայ, Թէեւ չենք կրնար ապացնել որ բոլորովին բարձուած ըլլայ, ա՛յն կէս-պաշտօնական զեկոյցով որ երէկ (Մայիս 7) հրատարակուեցաւ Բարիզի մէջ։ Հանրապետութեան կառավարութիւնը ո՛չ միայն կարուկ բառերով կը հերքէ թէ անտես առած չէ Հեղինակութեան կանոնները, այլ նաեւ կ՝ըսէ թէ կարուկ հրամանները առած է իր գործակալներուն որպէս զի իր այդ պարտաւորութիւնը խղճմտօրէն կատարուի։ Կէտեր կան որոնց վրայ անկարելի է չընդունիլ պատուաւոր ազգի մը կողմէ արուած ապահովութիւնները։ Զենք կրնար ասարակցի ներքին ձգիլ սա՛ յայտարարութիւնը թէ ֆրանսական կառավարութիւնը անդադար հոգ տարած է գործադրել տալ այդ հրահանգները։ Ա՛յս է Ֆրանսայի համբաւ հաւատը։ Բայց Ճարտնցիք ալ կրնան արդարանալ երբ կը հարցնեն թէ այդ վատատութիւնը ինչ ապացոյցի վրայ կը հանդչի։ Բարիզի նախարարները անչուշտ Հնդկաչինա իրենց պաշտօնատարներէն ընդունած տեղեկութիւններուն կը վստահին, բայց որովհետեւ ճիշդ ա՛յդ անձինքն են որ յանցաւոր կը համարուին, Ճարտնցիք կրնան իրաւունք ունենալ փարանիլու անոնց տուած վկայութիւնը ընդունելուն վրայ։ Կը վախենանք որ փոստ մը չկայ հերքելու այն ճարտնական յայտարարութիւնը թէ ռուսական մարտանաւերը իրօք պարենաւորուած և նորոգուած են Ֆրանսական Ջուրերուն մէջ կամ մասը իրենց բնակութեան միջոցին, և կարելի չէ նաեւ ինդրոյ տակ ձգել այս առթիւ ռուսերուն ունեցած ռազմագիտական առաւելութիւնները։ Բօժաէսթվէնաքի և Նէպոլէոնովի նաւախումբերուն միացումը կարելի եղաւ միմիայն առաջինին վայելած հիրաւորութեան շնորհիւ, մինչդեռ Օեսմայի գործադրութեանց յաջողութեան նախնական պայմանը ա՛յն է որ Թոկո ծովուն ափերը մնայ։ Եթէ ռուսական միացեալ Նաւատորմիղը բաւական զօրաւոր ըլլայ ոչարատութեան մասնելու Թօկոյի ոյժը, կամ նոյն իսկ անոր դիրքը վտանգաւոր դարձնելու, Օեսմա պիտի պարտաւորուի ո՛չ միայն յաղագելու իր յառաջիկայ յառաջխաղացութիւնը ցամաքի վրայ, այլ նոյն իսկ նախնական միջոցները ձեռք առնելու պատահական նահանջի մը համար։

Հետեւաբար չենք կրնար զարմանալ որ Մրքատոյի խորհրդականները դառնապէս զգածուած են ա՛յն անուղղակի ակնարկութեան վրայ, զոր իրենց թշնամին կը գտնէ չէզոք Տէրութեան մը կողմէ։ Զհաւատալիք պարագայ մը չէ նաեւ ա՛յն կէտը թէ Թօքիոյի մէջ մէկ քանի վաստակաւոր մտաքեր կ՝ազատկին թէ պէտք է վրէժ լուծել Ֆրանսայէն —ինչպէս, զոր՝ օրինակ, պոլկօր ընել ֆրանսական վաճառքներուն դէմ, այսինքն ո՛չ գնել Ֆրանսայէն և ոչ ալ ծախել անոր։ Սակայն կը յուսանք թէ անոնք պիտի զգուշանան ուեւ է ցոյցէ իրենց կարծիքը պարտաւորիչ ընելու. Ճարտնական կառավարութեան։ Ինչպէս երէկ կը բացատրէինք, Ճարտնի ո՛չ չարը կը պահանջէ և ոչ ալ կը փափաքի անիկա պատերազմը ընդարձակելու։ Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը ասոր կը ձգտի, քանի որ հիմակուէնէ ճարտն կը չարի, և ինք միշտ կը կորսնցնէ։ Ընդարձակ և անհաւանելի կերպով տարածուն նոր ասարեր մտցնելով, Թօքիօ ի նպաստ Բեթերպուրգի խաղ խաղացած կ՝ըլլայ։ Հետեւաբար, Ֆրանսայի դէմ մեծխօսիկ երեւոյթ մը առնելով, ճարտն ո՛չ միայն իր սովորական քաղաքավարութեան դէմ մեծ թեքութիւն մը գործած կ՝ըլլայ, այլ նաեւ իր լաւ հասկցուած և լաւագոյն շահերուն դէմ բացայայտ նախատինք մը բրած կ՝ըլլայ։ Սակէց զատ, Ճարտնցիք պէտք է յիշեն որ, թէեւ Ֆրանսական դասը զոնացուցիչ չէ ո՛չ իրենց ա՛ջին և ոչ մեր ա՛ջին, բայց սակայն առանց օրինական հիման չէ բոլորովին։ Զէզոքութեան կանոնները միջազգային վաւերական համաձայնութեան մը վրայ չեն հանգչիր։ Իւրաքանչիւր ազգ իրեն յատուկ օրինագիրքը ունի այս ժամին։ Ինչպէս Թաճ կը յայտարարէ, թէ քանկան է որ Մեծին Բրիտանիոյ և Ճարտնի պէս կղզային Տէրութիւններ, որոնք նաւային բազմաթիւ խարիսխներ ունին, կրնան կամ կ՝ուզեն ծանրանալ ա՛յսպիսի կանոններու և օրէնքներու վրայ, զոր Ֆրանսայի պէս ցամաքային Տէրութիւններ չուզեն ընդունիլ։ Հանրապետութեան կառավարութիւնը ծովային երեք մղոնի սահմանը կ՝ընդունի իբրեւ պարտաւորիչ, և կը յայ-

տարարէ թէ խստիւ պահպանած է զայն։ Եթէ Բօժոլէթվէնքի ս և է օգնութիւն տուած է, ա՛յն ալ ֆրանսական ծովեզերքներէն ա՛ղքան հեռի տեղէն ընդունած է։ և ֆրանսական հպատակներուն կողմէ, անչուշտ ֆրանսական կառավարութեան հրամանին հակառակ։ Բայց Ֆրանսա բացէ ի բաց կ'ըսէ թէ ինք պարտաւոր չէ յարգելու ա՛յնպիսի պարտաւորութիւններ, զորս ինք բնաւ ճանչցած չէ։ Կարելի վարանք բնաւ ճանչցած չէ։ Կարելի վարանք բնաւ ճանչցած չէ։ ասիկա, թէեւ դաղեստութիւն մըն է ասիկա, թէեւ կը խոստովանինք որ ասով Ֆրանսա ստացած է պատերազմիկներէն մին, և կը նպաստաւորուի միայն։ Կրնայ պատասխանուիլ թէ Ճաբոն իրաւունք ունի այդպիսի խիստ թոյլ օրէնքի մը դէմ, և նոյն իսկ ֆրանսական կառավարութեան ընթացքը պատերազմական զորոյութիւն մը նկատել։ Բայց ընդհանուր պատերազմ առաջ բերել պիտի ըլլայ ասիկա, ճիշդ ա՛յն արդիւնքը, որ ցոյց տուինք թէ Ճաբոնի գործին չի գար։

Ուստի հարկ անհրաժեշտ է որ օրինական վէճը հարթուի։ Դիւանագիտութեամբ։ Երէկ իրիկուն ուշ ատեն Բարիզէն ստացուած հեռագիր մը կը հաստատէ թէ Հնդկաչինու փոքրիկ նաւախումբին հրամայուած ֆրանսացի ծովակալ Ժօնքիէռ ծանուցեր է Բօժոլէթվէնքի թէ պէտք է մեկնի ֆրանսական ջուրերէն։ Օրէ օր ռուսական մարտանաւերուն շարժումներուն վրայ մեր ստացած տեղեկութիւնը չփոփ է և վարանեցուցիչ, բայց ընդհանուր տպաւորութիւնը ա՛յն է թէ անոնք շարժման մէջ են, և միւս կողմէ ստոյգ է թէ իրենց այլ ևս պիտի չարտաքսուի պարենաւորուիլ ֆրանսական ցամաքէն կամ ջուրերէն։ Անչուշտ այս է ամէնէն իրաւացի լուծումը դժուարին խնդրի մը։ Միջազգային Ծովային Օրէնքութեան մասնական և արուեստական պարագաներուն վրայ երկար բարակ ճառելը կրնայ զբաղում հայթայթել Բրօֆէսէօրներուն և պետական մարդոց՝ խորազութեան ժամանակ, բայց վերջին ասոնցմէ վանգաւոր աչխատութիւն մը կ'ըլլայ՝ եթէ վիճողները երկու հոգի տէրութիւններ են, որոնց պատիւը և չանը խորապէս կրնան զդաւուիլ հանուելիք եզրակացութեան մէջ։ Երբ վախճանի մը յանդի այս պատերազմը, որ ա՛յնքան թնդիրներ երեւան հանեց և ա՛չ մին լուծեց, կ'յուսացուի որ Մեծ Տէրութիւնք ընդհանուր ժողով մը պիտի գումարեն և փորձ մը պիտի ըլլայ չէզոքներու և պատերազմիկներու պարտաւորութեանց և իրաւունքներուն վրայ հաստատել ա՛յնպիսի կանոններ, որոնց համեմատ գանուին ամէնքը, և բան այսմ զործուի ապագային։

ՀԱՐԱՒՈՐԱՂԱՅՈՒՄԸ

Բոլոր առնուած տեղեկութիւններէն կը հասկցուի թէ դաշտի վրայ Ճաբոնցիք կը պատրաստուին յաւաղ խաղալ ամբողջ ճակատին երկայնքը։ Բայց պատերազմական թղթակիցները չեն կրնար որոշել թէ այս շարժումը ընդհանուր բախումի մը նախապատրաստ՝ ան է, թէ պարզապէս հետազօտութիւն մը։ Նովոյէ Վրէմիան թղթակիցը հետեւեալ կերպով կը հաշուէ Ճաբոնցի հեւուեակներուն թիւը։ — Քուրօքի 57,000։ Օքու։ 54,000էն 60,000։ Նոկի 60,000էն 70,000։ ՆօՃու։ 33,000էն 38,000։ Քալամուրա 33,000։ Ամբողջը 230,000ին և 320,000ին մէջտեղն է։ Եթէ ճակատամարտ մը ընդունին Ճաբոնցիք իրենց վերջնական գունդերն ալ մասնակից ընեն կռիւներուն, անոնց տեղը ուրիշներ դնելով, ինչպէս ըրին Մուքտէնի ճակատամարտին մէջ, կարող պիտի ըլլան ճակատամարտի գծին վրայ հանելու 348 վաշ, այսինքն 390,000 հեւուակ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏՈԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԷՍՕՐՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Երբ անցեալներ Ուաշինկթընի ճաբոնական դեսպանը Մր. Բուզէյէթի դիմաղրութիւն ցրաւ ֆրանսական ջուրերուն մէջ ռուս մարտանաւերն գտած դիւրութիւններուն վրայ, Նախագահը պատասխանեց որ, եթէ Ճաբոնցիներուն բանծները հիշդ են, Ֆրանսա ոչ միայն չէզոքութեան հակառակ կը զործէ։ Բայց Ճաբոն պաշտօնապէս չխնդրեց Միացեալ Նահանգներէն որ դիտողութիւն ընէ Ֆրանսայի, մինչդեռ իր զինակիցը Անգլիա Ճաբոնի յոյսին առաջարկութեան վրայ Ֆրանսայի դիտողութեան սկսաւ։ Ամերիկեան ընկերային բոլոր շրջանակներուն մէջ ընդհանուր խօսակցութեան նիւթը ա՛ն է թէ Ֆրանսա բացէ ի բաց կ'օգնէ Ռուսիոյ, Բայց որովհետեւ արտաքսումի ամերիկեան դեսպանները ծանրակշիռ լուր մը հաղորդած չեն իրենց կառավարութեան, Ուաշինկթընի մէջ կը խորհուի թէ խնդիրը խաղաղութեամբ պիտի վերջանայ։ Ամերիկեան թերթերը ցաւ կը յայտնեն որ Ֆրանսայի դէմ երկիր մը չէզոքութեան հակառակ գործելու կաղաքին տակ կը գտնուի, մանաւանդ որ ցաւալի հետեւանքներ կրնան ծագել ապէց անգլիաֆրանսական մերձեցման համար։ Դերմանիա արդէն այդ առիթին կը նայի, որպէս զի վէճ իյնայ Անգլիոյ և Ֆրանսայի միջեւ։

ԲՈՔԻՈՅԻ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ

Թոքիոյի ֆրանսական դեսպանը Մ. Առման Ժուռնալի թղթակցին հետ իր մէկ տեսակցութեան միջոցին յայտարարեց թէ չէզոքութեան խնդրոյն լուծումը շատ դժուար է։ Որովհետեւ Ճաբոնցիք Բօժոլէթվէնքի գտնուած տեղերուն վրայ կատարեալ տիրապետութեան մէջ են, և որովհետեւ ֆրանսական հեւուակները լուսաբիւն կը պահեն ռուսական նաւատորմին շարժումներուն վրայ, որովհետեւ Նէպոկալոնի ժամանակն ալ Ռուսիոյ ծովային ուժը աւելցուցած է, կը կարծուի թէ Բօժոլէթվէնքի ֆրանսական ծովածոյի մը մէջ խարխիս նեռուած է, և առոր հետեւանքն ժամ ժամ կ'աւելնայ ճաբոնական դիրադրութիւնը։ Ցրտնապի դէմ, շարժում մը որ կրնայ իր խորանակ և տեւական ազդեցութիւնը ունենալ։

ՖՐԱՆՔԵԼԻԳԵՐՄԱՆ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Բրուսիայի զօրավար Ֆոն Տէր Լիբէ Ֆիկարոյի մէջ յօդուած մը կը գրէ, որով Ֆրանքեւգերմանական զինակցութեան մը հարկը կը ցուցադրէ։ Զօրավարը յիշող կը յայտարարէ թէ անկարելի է որ Գերմանիա եւ ապ Լաուէնը, ինչպէս կը բաղձան Ֆրանսացիք։ Ապա ի վեր կը հանէ Ֆրանսայի և Գերմանիայի միջեւ զինակցութեան մը առաւելութիւնները։ Այդ զինակցութիւնը պէտք է երկու երկիրներուն Խորհրդարաններուն հաւանութեամբը ըլլայ, մաքսային միութիւն մը առաջ բերէ, որուն պիտի հաւանին ապա Իտալիա, Ռումանիա, Զուիցերիա, Հոլանտա և Պելժիա։ Ռուսիա կուսակից է մաքսային միութեան մը, որովհետեւ բարեկամ է Գերմանիոյ և Ֆրանսայի։ 200 միլիոն ժողովուրդներուն մէջեւ այս կերպով հաստատած մաքսային միութիւն մը կատարեալ ազատութիւն պիտի տարգեւէ վաճառականութեան։

Ֆիկարօ կը մերժէ այս առաջարկութիւնը, յայտարարելով թէ Գերմանացոց այդ առաջարկած մաքսային միութիւնը Ֆրանսան պիտի վերածէ Պավէյայի մը։

Դարձեալ զինակցութեան քաղաքական բաներին, Ֆիկարօ բրուսիոյի զօրավարին կը հասկնէ թէ կը փայլի երբ կը կարծէ թէ Ֆրանսա մի միայն Լօռէնը կը փափաքի եւ առնել։ Ո՛չ, անիկա կը փափաքի նաեւ եւ առնել Սպասը, և պիտի չընդունի բաժանման Սողոմոնեան վճիռը։

ՋԱՐԻՆ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՀՐՕՎԱՐՏԱԿԸ

Լեհաստանի արքեպիսկոպոս Ցէմզէք Ռուսիոյ բոլոր կաթոլիկ եկեղեցիներուն շրջաբերականներ գրեց զոհաբերական պաշտօններ կատարել կրօնական ազատութեան հրովարտակին համար։

ՄՐ. ՇՎԱՊ ԵՒ ՌՈՒՍԻՈՅ ՆԱԻԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Ամերիկացի միլիոնատէր Մր. Շուվաղ, որ Բեթերսպուրգէն Ամերիկա դառնալու համար Լամանշէն անցաւ, Սբաճնտարտի մէկ խմբագրին հարցման պատասխանեց թէ իրա՛ւ է որ ինքը շատ կարեւոր պաշտօնով մը Ռուսիա գնայ, բայց այդ պաշտօնին հետեւանքին վրայ ինք բան մը չի կրնար ըսել։ Եթէ բան մը ըսել հարկ է, ասիկա ռուս իշխանութիւններէն պէտք է ըլլի։ Հիմա պատրաստ ենք, և եթէ զրխախտութիւն մը պատահի, պատասխանատուութիւնը կառավարութեան կը վերաբերի։ (Ծագիր)։

Մ. ՎԻԹԹԷԻ ՆՈՐ ՊԱՇՏՕՆԸ

Ռուսիոյ նախարարական յանձնաժողովին նախագահ Մ. Վիթթէի այժմէն առաջարկուած է, եթէ հանգամանքները կոչուի, նորիշդին ընտանիքին կալուածներուն հոգաբարձութիւնը, որուն համար տարեկան 7,000 անգլ. ոսկի թոշակ պիտի ընդունի։ Նարիշդին ընտանիքը անապին ագարակներ ունի, իրենց հարստութիւնը և կալուածները կ'ըսկսի ա՛յն թուականէն երբ Մուքտէնի դարու մէջ Զար մը իր կինը բնարեց այդ ընտանիքէն ուռուական հին սովորութեան համեմատ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԳ, 12 Մայիս։ — Ռուս հեռագրական Գրասենակը կը հեռագրուի Կուսցուշիմէ ամրոց 11 թիւով։ — Այսօր պատերազմական տաեան գումարուեցաւ ռուս-բանակատին մէջ, դաշուս համար Ճաբոնցի հեւուեակ լրտեսները։ տեղական Բաղաքացիներ և տատնապտ Բօկօ, ինչպէս նաեւ երկու Զինակիներ որոնք ձերբակալուած էին հեւուեակ պարագաներու մէջ։ Ճաբոնական Ընդհ։ Սարայկոյսը պաշտօն յանձնած էր տեղական Քաղաքացիի որ լրտեսել Բիրինի մօտ գտնուող ռուս զօրքերը։ Տեղական Քաղաքացիի կերպարանք մտաւ և հրամայեց տատնապտ Բօկոյի որ ինքն ալ իրեն պէս ընէ։ Զինակիները տարուեցան մասնիլ մինչեւ Բիրին, զանոնք քաղաք մտցնել, և նոյն իսկ ռուս զիրքերը տանիլ զանոնք։ Այս երեք լրտեսները Բիրինի մօտեցած էին մինչեւ 20 վերստ, երբ Ռուս զինուոր մը հանկարծ անոնց ծպտեալ ըլլալը, Ճաբոնցի տատնապտին գլուխն հանելով գլխարկը, որուն կապուած էր Զինակցի երկայն մազ։ Ռուս զինուորը հասկցաւ որ Ճաբոնցիներ են անոնք և ձերբակալել տուաւ։ Պատերազմական տաեանը գտնավարութենէ եաք կախաղանի դատապարտեց Ճաբոնցի տեղակալը և Զինակցի տատնապտը։ Ձերբակալուած էր նաեւ երկրորդ Զինակցի մը, իրը մեղակից այս երեքին, բայց դատավարութեան պահուն հանկցուելով որ անիկա պատահմամբ միայն անոնց ետեւէն կ'երթար, անմեղ հռչակուեցաւ և ազատուեցաւ։ Վճիռը կարդացուելէն եաք տեղական Քաղաքացիներ իրեն գէմ եղած ամբաստանութիւնը թէ լրտեսութիւն ի գործ դրած է։ Յայտարարեց թէ ինք իրեն մնծերէն արուած հրամանը գործադրեց, ուստի խնդրեց որ ներում չնորհուի։ Տատնապտ Բօկօ երէկ բաւ թէ ինք պատրաստ է վճռակից ըլլալու իր անզգայնին, բայց այսօր ինք ալ ներում խնդրեց, անչուշտ տեղական Քաղաքացիի կողմէ դրդուելով։ Երկու ամբաստանեալները ընաւ յուզում ցոյց չտուին և բարձրագոյն յայտարարեցին թէ իրենք իրենց պարտաւորութիւնը կատարեցին։ Իրենց այս յայտարարութիւններով ընդհանուրին համակրութիւնը չունեցան։ Պատերազմական Տաեանին վճիռէն վերջ, դատապարտեալներուն փաստաբանը աղերսագիր մատոյց Սպարապետ Լիներեւչի որ ներում չնորհէ անոնց։

—Մանչուրիոյ Ս. բանակին հրամատար և նախկին Սպարապետ Ջօք. Քուրօքաթքին ճանաչուեցաւ է Ռուսիա դատապարտելու համար։

ՊԵՐԼԻՆ. — Գերիհեր Թակեպրաք կ'ըսէ թէ Քուրօքաթքին ա՛չ թէ տարութիւնոր, այլ այն պատճառաւ եաք կանչուեցաւ, որովհետեւ ապարապետ Լիներվիչ տեղեկագիր մը գրեց Զարին, գանգատելով նոյնկին սպարապետին դէմ, իրը անասաղ իր հրամաններուն։

ԼՈՆՏՈՆ.— Պանվէէ կը ծանուցուի թէ Արեւելեան Հնդկաստանի անգլիական նաւաբաժինը կը կեդրոնանայ Գոլոմպո։ Նաւաբաժնին հրամատարը Պոմպէէ մեկնեցաւ Գոլոմպո։ Անդգլիա ուղեցաց չինական ջուրերուն մէջ իր ունեցած մարտանաւերը։ Անգլիոյ այս բրածը մեծ ուշադրութիւն գրաւեց Եւրոպայի և Ամերիկայի մէջ։ Ճաբոնական թերթերը գոհունակութիւն կը յայտնեն որ Անգլիա աւելցուց չինական ջուրերուն մէջ իր ունեցած մարտանաւերը, և կ'ըսեն թէ սակիս ցոյց կուտայ որ Անգլիա գործնականապէս պիտի օգնէ Ճաբոնի չէզոքութեան խնդրին մէջ։

—Այսօր տեսակցութիւն մը տեղի ունեցաւ արտաքին գործոց նախարար Լորտ Լէնսդաունի և ֆրանսական դեսպանին միջեւ։ Արտաքին գործոց նախարարը ֆրանսական դեսպանին ուշադրութիւնը հրաւիրեց կացութեան ծանրութեան վրայ, և փափկութեամբ յիշեցուց թէ Անգլիա կը փափաքի որ Ֆրանսա ա՛չ ուղղակի և ոչ ալ անուղղակի կերպով օգնէ Պալթիկի նաւատորմին, որպէս զի անգլեւֆրանսական յարաբերութիւնները չվնասուին։ Թօքիոյէն կը հեռագրուի Սենդրլ Նիւզի թէ Ճաբոնական թերթերը կը մերժեն ընդունիլ անգլիական Խորհրդարանին մէջ արտաքին գործոց նախարար Լորտ Լէնսդաունի կարդացած ֆրանսական ծանուցագրին մէջ ըսուած այն խօսքը թէ Ֆրանսա հակառակ չէ գործած չէզոքութեան կանոններուն։ Ճաբոնական մամուլը կ'ըսէ թէ Ֆրանսա ի՞նչ որ ալ ըսէ, սա յայտնի է որ Պալթիկի նաւատորմին ընծայուած օգնութիւնը բացայայտ բռնաբարում մը է չէզոքութեան։

ԼՈՆՏՈՆ. — Անգլիացի ծովակալ Լօրա Հէրմսֆօրդ իրեն եղած հարցումի մը պատասխանելով բաւ թէ Ճաբոնցիք ամենամեծ հաւանականութիւն ունին յաղթելու նաւամարտին մէջ յաղթող հանգիսանալու, վասն զի իրենց թնդանօթաձիգները անհամեմատ աւելի ճարպիկ են ռուս նաւատորմին թնդանօթաձիգներէն։

—Տէրլի Մէյլ կը ծանուցանէ թէ Ճաբոնցիք անազին քանակութեամբ պայար և ռազմանիթ հաւաքած են Բէնքատոր կղզիներուն մէջ, երկու տարի բաւելու չափ։ Այս կղզիները պաշտպանուեցան խոշոր թնդանօթներով, և Բիլանկի նաւահանգստին մէջ (Ֆորմոզայի հիւսիսակողմը) պաշարման թնդանօթներ դրուեցան։ Ճաբոնական նաւատորմը կը գտնուի Բէնքատոր կղզիներուն հիւսիսակողմը, Ֆորմոզայի կողմը։

—Անգլիական լրագրներուն լուր կը տրուի թէ Ֆրանսական մարտանաւերը և առեւտրական շոգենաւերը լրտեսութիւն կ'ընեն ի նպաստ ռուս նաւատորմին։ Ասոր համար է որ ծովակալ Բօժոլեսվէնքի հարկ չի տեսներ ինքն իսկ հետազօտութիւններ կատարելու։

ԼՈՆՏՈՆ.—Նոր լուր մը չկայ հաստատող թէ Պալթիկի նաւատորմին Սլամաս և Եվրուկ յաձանաւերը Վլատիվոսդոք հասած են։ Տէրլի Թելեկրաֆ կը ծանուցանէ թէ զրոյց կայ որ Վլատիվոսթոք գտնուող երկու ռուս յաձանաւեր կրցեր են անցնիլ պաշարող ճապոնական մարտանաւերու գծէն և հասեր են մինչեւ Ցուկատան ենդուսը, Եգօ և Նիրսոն կղզիներուն մէջեւ։

ԹՕՔԻՕ.—Կը հաստատի թէ Վլատիվոսդոքի ռուս մարտանաւերէն երկուքը տեսնուեր են երիկուքարթի օր Թօմօրիի բարեր, Նիպոն կղզին հիւսիս-արեւելեան կողմը։

ՍԱՆԿՈՆ.—Միայ է թէ հոս գտնուող «Տիմոն» ռուս յաձանաւը փորձած է փախչիլ և թէ ֆրանսական իշխանութիւնք ապառնացած են կրակ բնել «Տիմոն»ի վրայ, որպէս զի արգիլեն անոր փախուստը։

ԲԱՐԻԶ.— Շանտլայէ Հավասի կը հեռագրուի.— կէնսոն գտնուող ճապոնական զօրաբաժին մը Թումէնի գետահովիտէն մեկնեցաւ դէպի հիւսիս։

ԼՈՆՏՈՆ.—Հնդկ Քոնիէ կը հեռագրուի թէ հաստատուած չէ որ ճապոնական «Միքասա» առաջնակարգ զրահաւորը խրեր է Ֆորմոզայի մօտ։

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԳ. — Հաւատք չընծայուիր թէ «Միքասա» զրահաւորը Ֆորմոզայի մօտ խրած է։ Կը հարցուի թէ ինչպէս կ'ըլլայ որ Ճաբոնցիք այս պահուս ասանկ ծանրակշիռ լուր մը կը հրատարակեն, քանի որ ցարդ Ճաբոնցիք իրենց կորուստները կարելի եղածին չափ պահել ջանացած են։ Հետեւաբար, կ'ենթադրուի թէ Ճաբոնցիք կ'ուզեն իրենք զիրենք ծովու վրայ տիրոր ցոյց տալ, որպէս զի ռուս նաւատորմը քաշեն Ֆորմոզայի մօտ և յարձակին անոր վրայ։ Արդէն բնաւ ոեւէ լուր չեկաւ ծանուցանող թէ «Միքասա» խրած է։

ԼՈՆՏՈՆ.— Սէրլէն կը հեռագրեն թէ Վլատիվոսթոքի դէմ գործելիք ճապոնական բանակին յանձնուած են երկաթգիրքի օր Թօմսքիի բարեր, Նիպոն կղզին հիւսիս-արեւելեան կողմը։

ՍԱՆԿՈՆ.—Միայ է թէ հոս գտնուող «Տիմոն» ռուս յաձանաւը փորձած է փախչիլ և թէ ֆրանսական իշխանութիւնք ապառնացած են կրակ բնել «Տիմոն»ի վրայ, որպէս զի արգիլեն անոր փախուստը։

ԲԱՐԻԶ.— Շանտլայէ Հավասի կը հեռագրուի.— կէնսոն գտնուող ճապոնական զօրաբաժին մը Թումէնի գետահովիտէն մեկնեցաւ դէպի հիւսիս։

ԼՈՆՏՈՆ.—Հնդկ Քոնիէ կը հեռագրուի թէ հաստատուած չէ որ ճապոնական «Միքասա» առաջնակարգ զրահաւորը խրեր է Ֆորմոզայի մօտ։

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԳ. — Հաւատք չընծայուիր թէ «Միքասա» զրահաւորը Ֆորմոզայի մօտ խրած է։ Կը հարցուի թէ ինչպէս կ'ըլլայ որ Ճաբոնցիք այս պահուս ասանկ ծանրակշիռ լուր մը կը հրատարակեն, քանի որ ցարդ Ճաբոնցիք իրենց կորուստները կարելի եղածին չափ պահել ջանացած են։ Հետեւաբար, կ'ենթադրուի թէ Ճաբոնցիք կ'ուզեն իրենք զիրենք ծովու վրայ տիրոր ցոյց տալ, որպէս զի ռուս նաւատորմը քաշեն Ֆորմոզայի մօտ և յարձակին անոր վրայ։ Արդէն բնաւ ոեւէ լուր չեկաւ ծանուցանող թէ «Միքասա» խրած է։

ԼՈՆՏՈՆ.— Սէրլէն կը հեռագրեն թէ Վլատիվոսթոքի դէմ գործելիք ճապոնական բանակին յանձնուած են երկաթգիրքի օր Թո

ԹԻՄԱՈՒԻՆ ՕՐԱԳԻՐԸ

Կիրակի

Կէս օր էր, կամ... օրին դէմը, — ...me il vous plaira !

Անկողինս նստած էս կարդա... ...ներուն մէջ թաղուած մի-միակ ...étrait curieux), և թերթերուս մէջ ...հան զարմանքով մը գտնած ...բարձ (faute de mieux!), խա... ...պէս զբաղած էի... խոկալով։

Զամանակն ու զարմանքն երազ... ...բաս cinématographe մը կ'անցնէր ...աքերաս ասպետին՝ զիս չափազանց ...սանելով։ — Իրը թէ թատերական ...պատ մը տակը եմ և հարիւր սկի ...սեր եմ (զբ՚ղ.), իրը թէ՝ Հայ գրա... ...մութիւնը անտանկ վիճակի մը հասեր ...որ, խրախուսիւր մէկ ու կէս տա... ...ակնոց յօդուածի վճարելէն... 100 ...բանք կ'առնենք եղեր ա՛լ, (զբ՚ղ.)։ ...իրը թէ՝ ամուրի երիտասարդներէ բաղ... ...ացած բարեգործական ընկերութիւն ...մը կազմուեր է... բոլոր տունը մեռ... ...ած աղջիկներուն հետ կարգուելու ...համար, իրը թէ՝ զրամօգնութի՛ւն զրու... ...իւնը բարդուին վերցեր է աչխարհս ...գրեալ, իրը թէ՝ ամբարձեալք իրենց ...միջոց խաղաղութեան ժողով մը կազմեր են՝ որչափ տակ հաքը թէ և ...սելն կուգայ, բայց միայն կարա... ...լիս չգտանուի, իրը թէ՝ Միք. Ակէմչան պիեսերը ածիրեր է...

×

Բայց, այս մէջտեղս, անենկապա... ...տնէս՝ հակաբարս արտած սիրուն ...կիրով մը զիս արթնցուց։

—Կարմ՚ կաց, հարցուցի՝ զարմանակ ...ելածի պէս վեր ցատկելով։

—Չէ՛, օրիորդ մը ձեզի տեսնել կ'ուզէ։

—Օրիորդ մը. ազատարի՛կ է։

—Բառարա՞ն։

—Անտանկ է նէ թո՛ղ քիչ մը սպասէ։

Ու ազատարարական վանեմ չեչտով մը ուելցուցի.

—Կարդայա սարոնը մեջտ՚ը։

×

—Պ. Թօրայեան՝... հարցուց ազ... ...ուրիկ օրիորդը, զոր ծնած օրէս տա... ...ջին անգամ իրլաով տեսնելու պատիւը կ'ունենայի։

—Հրամա՞նքդ, պատասխանեցի։

Հինգ բոպէ լռութի՛ւն, (որ սակայն քնա... պերճախօս չէր)։

Ու օրիորդը հաճելագեղ ուելցնել։

—Ես պիտի կարդամ։

Հինգ բոպէ ալ ես լռեցի, փոխա... ...դարձաւար։

—Աղէկ կ'ընէք, ուելցուցի վեր... ...ջապէս. որու՞ հետ նայինք։

—Անոր հետ... զոր պիտի պրաէք։

Նախ կարծեցի թէ օրիորդը զիս... agent matrimonial մը կը կարծէր։

—Միայ հասցէ տուեր են մոյասցի։

—Չէ՛, բառ, կը փափաքիմ որ ինձի քանի մը խրատներ տաք, որպէս զի ես ալ՝ ձեր կեանքի խրատնկ փա... ...ձառութիւնը վրայ հիմնուած՝ կարե... ...նամ բնել լա բնաբերութիւն մը՝ վերջ... ...նակատապէս կապրիլ առաջ իմ կեանքս ուրիշի մը կեանքին հետ։

—Ուելի աղէկ չըլլա՞ր որ, այս եր... ...կու բեռները կարա՞ս հետ կապկա... համար ձեր տանուերդին գիմէ, տարա... ...կեցի նորէն։

—Ո՛հ, չէ՛, մեր տանուերդը միայն ժամուն պնակներուն հաշիւէն կը հաս... ...կընայ, մինչդեռ զուք՝ հարատակ ձեր հեղնող ու ժպտուն դէմքերովդ, (կ'երեւի թէ օրիորդը չատ Զիֆիէ-Սարաքի կը կարդար), մարդկային սիրտ... ...ու ճանաչողութեան ամբողջ դատաբ... ...թիւնը կը կրկի ձեր մէջն։

Ա՛յսչափ complimentներէ չզդայ... ...ուելու համար, կամարդ երեք վանկով տանտակ բլլալու էր, ու ես, կեանքի խրատնկ փոխառութեան վրայ հիմ... ...նուած և մարդկային սիրտերու ճանա... ...չողութեան ամբողջ դատաբերութիւն... —սիրայ։

×

Խրատներ աղջիկս մը, որ պիտի կարդալ

(Վերնագիրը՝)

Աղջի՛կս,

(Թէև ինձ քանի մը տարու աւելի մեծ կ'երեւիս, սակայն հոգ չէ, քանի որ օրուան մասային հա... ...մանքներ՝ հիմնական աղջիկներէ՝ ընդհանրապէս իրենց հարիւներէն աւելի տարիքուս կը թուին։)

Ուրեմն, աղջիկս, քանի որ հեղ մը որոշեր էք կարդալ, ժամ առաջ կար... ...գաւեցէ՛ք, որովհետև, եթէ աչխարհս վրայ կեանքս մը հասնար կայ տարաշ բան մը, սա ալ մէյ մը... տան-կարապետ կոչիկներ հագնիլն է և. մէյ մին ալ, ինչպէս գաչակեցիք... տուեր մեռայր։

Շատ բաղդատար էք, եթէ գտած էք արդէն մէկը որ յանձնառու բլլայ հետեւիլով կարդալիս, որովհետև այսօրուան օրս, Էրիկ գտնելը... փոգ... ...ցէն երեք տարուան ասկի գտնելուն կը նմանի։

Իմ տանտիս աղջիկները բոլորն ալ իսկապէս մը ունին, բայց կը յանձնարարեմ որ զուք խիստ մը չունենաք, որովհետև... Ուզան-Զարչիէն տանն տեսակ տարրանք կ'ելլէ, բայց... Էրիկ ո՛չ։

Իսկապէս տարօրէն է, երբ... ...տանուար կը զրէք, բայց ո՛չ երբ կը կարդաք։

Ադուտ երիտասարդները ընդհանրապէս անհամ կ'ըլլան ու հարատաներ՝ չատ անգամ տարփան։ իսկ երբ գտնէք երիտասարդ մը որ ադուտ բլլայ ու միանգամայն հանգամ, հարա՛ւատ՝ ու միանգամայն ոչ-տարփան, այդ երիտասարդն ալ... ձեզի չտաներ։

Եթէ որդիս էք, հարարաստատ էրիկ մը տանէք ու մտամտատ սիրտս մը, որպէս զի երջանիկ բլլաք։

Եթէ կը փափաքիք որ ձեր էրիկը միշտ սիրէ ձեզ, բնաւ մի՛ սիրէք զայն։ այն տանն վրանէն կը խենդենայ։ Իսկ եթէ չէք բաղձար անոր սիրոյն միջտ... ...կեր բլլայ, չարաշտակ բա՛ք։

—Հոգի՛ս, ինչ զարատաներ զոցէ՛, հարարաս պիտի բլլա։

Այդ տանն, վատահ եղէք, ձեզի խրդեցա բաղձանք մը կ'զգայ։

Եթէ կ'ըլլար երջանիկ բլլալ, նայեցէք որ ձեր տատ էրիկը չատ ազգական չունենայ։

Եթէ կ'իմանաք ձեր մէջը Ֆիւնդաստանէն բլլալու անբիմաղրելի կոչտմ մը... քառատուն տարու էրիկ մը տանէք։

Իսկ եթէ քսան տարու մանչու մը հետ կոգգուիք, այքերիդ առէ՛ք օրը քսանչորս ժամ... ատատութիւն ընել։

Եթէ չէք տարտիր որ վիրատորուին ձեր շրմանքները, այսերը, ենս., ատէ՛ք էրիկ մը՝ որուն ականները... կեղծ բլլան։

Եթէ ձեր ամուսինը կեղծ ականներ ունի, նայեցէ՛ք որ անոնք զուտ ոսկի բլլան, որպէս զի անկուտութեան օրերուն՝ գնել կարենաք... ծախել։

Եթէ կ'ուզէք որ ձեր էրիկը տարուան բոլոր ան օրերը գործի չերթայ, մի մնայն պանքայի պաչտօնեայի մը հետ կարգուեցէք։

Եթէ կ'ուզէք որ ձեր էրիկը առատն շրջազգեստ մը խոստանայ և խրիկուան մատնայ զրկել, ապարանքէն մը խոստանայ և չտարբէ, առէ՛ք էրիկ մը որ... որ փատարան բլլայ։

Եթէ ձեր զրացտիներէն նախանձելու չար ունակութիւնը ունիք, մի՛ առնէք էրիկ մը որ չափէն աւելի... վատատուն բլլայ։

Զանազէ՛ք որ ձեր էրիկը altruiste չբլլայ, որովհետև այն տանն ձենէ դատ ամէն կին պիտի սիրէ, — իրը ճշմարիտ այլասէր փիլիսոփայ։

Գրազէ՛ք հետ չբլլայ որ կարգուիք՝ եթէ երբէք չէք ուզեր գժբաղդ բլլալ, որովհետև զրազէտ մը չպիտի կրնայ երբէք ձեզի գտնել ա՛յնպէս, ինչպէս երեւակայած էր որ բլլայ իր կնոջը։

Եթէ կ'ուզէք որ բարեմտդակ աչխարհք իմանայ թէ՝ ձեր աչքերը ի՞նչ գոյն ունին, ձեր մարմինը ինչո՞ւ է, ձեր բերանը ինչի՛ կը նմանի, ձեր ձայնը ի՞նչպէս է, ձեր մատները ո՛ր... ...չափ նաբրտ են, կարդացէ՛ք... սիրելի բարեկամ Մկրտիչն Պարատանեանին հետ (բանաստեղծ), որ արդէն տարիէ մը ի վեր կը փնտռէ... զայն «որ պիտի սիրէ»։

Թմբագիրի մը հետ եթէ կարգուիք, պիտի լսէք զայն մինչեւ առատ՝ որ քանդին մէջ պիտի գտանեմ։

— Բառրաթիքնե՞ն... Ճարտն... Նեպքին բ՚ր... Սատանիոյ ազգատատանա՞ն... Խմբագրական յօդուածներ... Վէպ Թարգմանեցի՞ր... Ազդ. Հիւանդանոց...

Անկեղծօրէն կը խոստամ որ չելլէք դերատանի հետ ամուսնանաք. ան ալ մինչեւ առատ սա՛ պէս կը զատանցէ։

—Մատամ լա Մարքիզ... Ինչ կ'բսէք, ո՞ դրատ՚ի... այո՛, պէտք է հարատանամ... միլիոնատ՚ր, միլիառնե՛ր... լեզի համար զրեանիր գրնեցէ՛... արկ քատատնոց մը կուտա՞ս...

Եթէ թարգանի մը հետ ամուսնանաք, երբէք ժամուն մէջ ատքի վրայ չէք մնար, իսկ եթէ հոգ ալարձու մեն է ձեր էրիկը, ո՛չ մէկ մրցանակարաչխատութիւնէ պակաս կը գտնէք։

Եթէ ատրտէր մին է ձեր էրիկը, իրօ՛ք, այս աչխարհս երեսը խեղ մը պզտիկ զրկումներու կ'ենթարկուիք, բայց մեռնելէ ետք, չիտան արքայութիւն կը չունէք։ (երանի՞ ձեզի։)

Եթէ կ'ուզէք ամէն օր կուսել ձեր էրիկանը հետ... անկատ էրիկ մը ատէ՛ք։

Եթէ կը փափաքիք ձեր նոր հարսի հարսնեաքը ծղկ, ծաղկի ու... ծերատղ, վարժապետ էրիկ մը զատ՚ք։

Բայց, ամէն պատրաստի մէջ, սիրելի՛ աղջիկս, լա՛ համոզուեցէ՛ք սա անտերքելի ճշմարտութեան որ՝ ամէն մարդ իր տատիճանակիցին հետ միայն կրնայ ամուսնանալ, և եթէ զուք Մարարտա ազգային աղջիկն էք, մի՛ ատատ՚ք որ Թէրլիքն ազան դայ ձեզի դարտիլ։

Ասիկա ալ թէև կը պատանի հրեանն, բայց միայն... Լ. Շանթրեանի մատանեներուն մէջ։

Վերջին խրատ մին ալ ատկայն։

Կարգատեղեալ վերջ, եթէ կ'ուզէք որ ձեր էրիկը առաջանան պէս սիրէ ձեզ ատկատ՝, փոխանակ գլխարկի գլուխնիդ... Ֆօրօզ մը կապիտ՚ք և բա՛ք։

—Իսկի հատնդը ա՛լ հատնեցա։

Հայ կնիկին գլխատ՚ր յատանկին է ատ։

Երկուշաբթի

Կուսատ՚ր յօդուած, թէ անկատ յօդուած։

Ահա՛ օրուան... մարդը։

Ու ամէն հայ գրող՝ գրիչը ձեռք առած մէջտեղն՝ Հանէլթին «Լիսեր թի չլիեր»ուն պէս պզտիկ մենախօսութիւն մը կ'ընէ սա մէջտեղն։

—Դրամ՚ով գրեմ թէ առանց դրամի։

Ու կը մտածէ, ու կը խորհրդածէ, ու կը տրամաբանէ։ բայց որովհետև դրամ վճարող չկայ, կռանց տեսանայ նորէն կ'սրուէ... առանց դրամի գրել։

Թող բնա՛ւ չգրէ, պիտի ըսէք։

Բայց, չէ՛ք գիտեր որ գրելը հիւանդութիւն մըն է։ Գրողը միշտ պէտք ունի մտածածը թուղթի վրայ պատկերացնելու և գրածը անպատճառ տեղ մը հրատարակուած տեսնելու։

×

Անձնական օրինակ մը,— s'il vous plait։

Ես գրեթէ ծնած օրէս ի վեր յօդուած կը գրեմ և պատմագիր մինչև գրամ մը կ'առնեմ։ (հարիւր փարա, առաջ գրուչ... իսկդիր չէ՛)։

Բայց, այսօր իսկ, եթէ մերժեն գրածիս փոխարէն առանց մը վճարել, ես նորէն կը գրեմ, և եթէ մերժեն իսկ գրածս հրատարակել, այն տանն ապատովաբար գրպանիս գրամ ալ կը ցնծամ՝ գրածս ապատած տեսնելու փափաքով։

Այս անկեղծ խոստովանութիւնս վրայ, սիրելի խմբագրապետ բարեկամներս կրնան հիմա իմ սիրոյս կողմս շատ գրել, իսրտելով իրաւամբ թէ ապուշութիւն է գրամ տալ մէկու մը, որ առանց գրամի ալ պատրաստ է գրել։

×

Մենք դեռ չա՛տ փուռ հացի... կարօտ ենք, հանկարծ համար թէ՝ ինչոր որ հայատաճառը առանց քաղաքականացը առնելու չի տար օրաս մը հաց, նոյնպէս գրողն ալ առանց նիւթական վարձատրութեան չի կրնար տալ իր յօդուածը։

Մենք գրագրացի կը գտնենք նպարավաճառին գրամը տալ, բայց գրողին ո՛չ, որովհետև այս վերջինը... խանութ մը չունի և թերեւս... միայն օդով կը մնանի։

Ինչպէս մը՝ մեր անմոռան Զարբասին հետ մէկտեղ կը գտնուի թատերական խումբի մը մէջ, ուր ամառկանով կ'աշխատէինք, թէև ամառկանի երես տեսած չունէինք։

Իրիկուն մը, ներկայացումէն ետքը, Զարբասս անօրէնին քովը գնաց և գրամ ուզեց։

Տնօրէնը՝ ըստ իր բարի սովորութեան՝ «Վա՛ղը, վա՛ղը...» բան։

Զարբասս տոպեց և ձայնը բարձրացուց։

—Է՛, պրաւոյ վերջապէս անօրէնը, ճե՛մ քսմիքրութիւն պիտի ընես, ճե՛մ քեզի դրամ պիտի տամ։

×

Բայց ոնալ է կարծելը թէ նիւթական վարձատրութիւնները գրողին ներշնչումը կը կրկնապատկեն։

Իմ մտքիս, ես իմ ամէնէն շէն տարիներս պրագրած եմ առանց անիրաւ վարկեանները, և վատահ եղէք որ այն օրը, ուր, վիճակահանութեան առաջին պարգեւը ելլէ ինձի, տարին անգամ մը միայն պիտի ելլեմ մէջտեղ, ինչպէս Գրիգոր Զօրագ, հանկընելու համար միայն թէ՝ պետ չեմ մեռած և թէ չեմ մոռցած տակաւին հայերէն ուղղագրութիւնս։

Երբ քսան դրամ տանիս, տանդին մեքանիկաթիւն մը կը կոխէ վերան, կը սրիրի, կը յուսատատի, արտի ցաւերս կ'արթնանան և կ'երթամ դարձեալ դրամներուս մէջ խրդել հոգեկան տատապանքներս, որոնք անմիջապէս խեղդամահ կ'ըլլան հոն։

Բայց, երբ գրպանիս թեթեւնան, գարեջրատունը ա՛լ գեհի չմնէ և բարեկամներս գաղրին ինձի փոխ դրամ տալէ, այն տանն անմիջապէս անհուն բաղձանք մը կը զգամ... Հայ գրականութիւնը ճոխացնելու։

—Երբ ինէ յօդուած մը կարդաք,— կ'ըսէի օր մը Իզմիր, հատաքայիի մը մէջ— հասկցէ՛ք որ անկատ եմ։

—Ուրեմն, ես երբէք չեմ բաղձար ձենէ յօդուած մը կարդալ, ընդմիջեց անդիէն Քրիզանթէմ, մէկ աչքը քրիթելով։

×

—Մէկ յօդուածիդ քանի՞ ոսկի կ'առնես, կը հարցնէր անցեալ օր բարեկամ մը՝ Թոքատեանին առջեւ։

Տալիք պատասխանիս վրայ չատատած՝ խորհրդաւոր ձեւ մը տալ և միրմիջեցի Խորհրդաւոր Կզզին չտոր հրդատատ չեչտով մը։

—Դաղտնիք բառիզու։

Երեքշաբթի

Էջ, պրաւաս Պ. Միք։

Նա՛, քեզի... բարեկիս մը։— Պուրոնիեան խօթէ՝։

Իզմիրցի մարդուկ մը՝ Պ. «Միք. Ակէմչան» իմ մէկ բանագրութիւնս ձեռք է անցուցեր, և առանց թղթադրոյմի գրամին մեզ քիչատ. —անդ՚ս... Իզմիրէն մինչեւ Պոլիս (Կ. Պոլիս Պապը Ֆլի ձաssեսի թիւ 23—25) նամակ մին է գրեր զիս... խրատատակելու համար։

Ó le gros bêbé(՚)

Ու իմ այս բանագրութիւնս յայտնութիւնէն առօրեանար՝ որուեցի ակէ հարը փոգոց չելլել, ամէնայ գեսնին տակերը մնցնել, և եթէ այս օրերս անձնասպան ըլլամ, մի՛ զարմանաք... ամօթէս է։

Tiens. Իզմիրէն ալ այսչափ մամա մարդ կ'ելլէ եղեր. ma parol, ձեր սիրուն քաղաքին մասին քիչ մը աւելի ազէկ գաղափար ունէի։

Պատիւ չունեցայ ձեզի ճանչնալու թա՛զի ա՛ չամիչի հարեւնիքին մէջ, որ հարեւնիքն է նաեւ... Սանտիսն Երկանեան անասգիտ բարեկամս. բայց. հաճելի է ինձի երեւակայել ձեր վիճակը, երբ դատ իմ, ո՛հ իմ բանագրութիւնս։

Ո՛վ սիրելիդ իմ պարոն Միք.— «զուք, որ զիսէք դաչատանկերու համար դիզագիրներ ալ գրել— ձեր այն գիւտին վրայ, արդեօք ի՞նչ ցնծագին ուրախութիւն պատեց ձեր դէմքը, —զրաւ կը գնեմ որ, սիրելի բարեկամս Քրիստափոր Քղանպոս Ամերիկան գանգով ձեզի չափ չէր հրճատատ։

Անմիջապէս խմբագրեցիք ձեր ջախջախիչ ամբաստանութիւնը, մատնելով թէ արդեօք ա՞րչափ էքատեր պիտի բլլամ ձեր ամբաստանիչ տաղերը կարդալով։

Ու. կարդացի, ո՞ պարոն Միք., ձեր տաղերը, և յուզուեցայ, լեան ալ յուզուեցայ, ծանր ալ յուզուեցայ, կրնան ալ յուզուեցայ։

Բայց իրաւամբ կընաք պարծենալ, chéri!— ուրիշ տարիէ ի վեր, բանագրութիւնս կ'ապրիմ, բանագրութեամբ կը ապրիմ, բանագրութեամբ կը շնչեմ, և առաջին անգամ բլլալով գո՛ւբ երեսս զարկիք այսօր չորս տողի բանագրութիւն մը, մինչ տարին ամբողջ յօդուածներ ունիմ բանագրուած։

Նո՛ր բարիլոյս, mon vieux!

×

Ես չեմ նեմներ այն կարդ մը գրողներու, որոնք իրենց բանագրութիւնները կ'արդարացնեն, և կ'ուրանան, ինչպէս... Պեարս ուրացաւ Յիսուսը։

Զէ՛, սիրելի՛ս, ես իմ բանագրութիւններուս կը պարծենամ և քաջութիւնը ունիմ ճակատաբաց զանունք խոստովանելու։ (իսօքը մէջերնիս, ձեր ապատատած թերթին խմբագրատեղը ինձի չափ չպիտի կրնար ընել։)

Որովհետև, ես խորունկ համոզումը գոյացուցած եմ իմ մէջ թէ՝... «տարեւուն տակ նոր բան չկայ»։— Ինձի՞ է մնացեր՝ արեւուն տակ նոր բան մը գտնելու սրբագրծութիւնը դարձել։

Այս անցաւոր աչխարհին մէջ, ամէն գրող բանագրութիւն կ'ընէ. այն գրագէտը, որ բանագրութիւն չէ ըրած, թո՛ղ մատը վեր առնէ։

Այդ, սիրելի Պ. Միք., պէտք է գիտնայ թէ՝ ձեր ապատատած թերթին խմբագրատեղն ալ բանագրութիւն կ'ընէ, ես ալ բանագրութիւն կ'ընեմ. մայն՝ ես կը դրօսնիմ... ան կը յարմարցնէ.— տարբերութիւնը ա՛ն է։

Դաւիթ Խաչունց ալ բանագրութիւն կ'ընէ և մարդը լո՛կ իր բանագրութիւններուն չնորհիւ ունի տարեկան կանոնաւոր գրական եկամուտ մը,— զոր, — վա՛ռ Աստուծոյ, — ո՛չ ես ունիմ և ո՛չ դուք։

×

Տէ՛ր իմ, ինչ պիտի ըլլար մեր վիճակը եթէ բանագրութիւնը լեռներու պէս չի կենար մեր ճամբան.— այն տանն տասը տարին հարիւր անգամ մը պիտի կընայինք օրագիրի մը լեցնել։

Ես նորէն ո՛վ պիտի կընար յաւակնիլ թէ իր մէկ քառեակը վեց հազար տարիներու ընթացքին մէջ չէր բատատ արդէն։

Հիմա, սիրելի Պ. Միք., ա՛յսչափ երկար բացատրութիւններէ ետքը, երբ վաղը տեսնէք ինէ ուրիշ բանագրութիւն մին ալ, կը յուսամ որ զարձեալ՝ զայթակղած չեչտերով՝ պզտիկ ձանձրոյթը յանձն կ'առնէք տեղեկագրելու ձեր ապատատած պատ. օրաթերթին, որ... կեանքին մէջ երբէք բանագրութիւն չէ ըրած։

Ասով, թէ՝ մեր Հայ ընթերցողներուն աչքը բացած կ'ըլլաք և թէ՝ ձեր բաղրոնին թուղթերը և պատարանները կը սպառէք։

Ես ձեզի բան մը բսի՞մ... այս գրածս ալ բանագրութիւն էր։

Ո՛, Պ. Միք.զ դա՛։

Զորեքշաբթի

Մէ իմ գրագէտ եղբայրներս, ի դրականութիւն,—

Երկար տասնէն ի վեր, մէջտեղ մը կը փնտռէի՝ վճարելու համար մեր բոլոր տակտիս մնացած պարտքերը, առանց... մեր զրպանէն տասնոց մը հանելու։

Ինչպէս գիտէք, մեր եկամտաբերը չատ պզտիկ են ու մեր տատամքները... չատ մեծ, որով անկարելի կ'ըլլայ մեր հատատարակչութիւնը գտնել, թերեւս անոր համար որ... մարմնատարդ չենք տարրած։

Ամէն մարդ քիչ չատ առնելիք ունի մենք, և մենք չպիտի կրնանք մեր պարտքերը վճարել... գտնէ այս աչխարհին մէջ, մինչեւ ցնար անօրէնութիւն, և իսկ մինչեւ որ սիրելի Մարկան բարեկամս չատանձնէ մեր պարտքերը արդեւս հոգը։

Ու մենս կողմէ՝ սիրուն բան մը չէ կարծեմ՝ Հայաստ Փաչայի ծոմուն բաղնիքին մէջ լողալու պէս, մինչեւ ճիտերնիս պարտքերու մէջ լսալ, մանաւանդ մեզի՝ հատար, որ Հայ գրականութիւնն լուսաւոր ատեաններն ենք և առատ իրիկուն գտրոց կը կարդանք պատիւ ու բարոյականի արբանեակներ ու գեղեցիկ սկզբունքներու վրայ։

(Գնահատական մրմունջներ։)

Ու երկարատեւ պրպտումներէ ետք, վերջապէս գտայ մեր պարտքերը վճարելու միջոցը և մեր ատենիարներուն հետ այս մասին բանակցելէ ետք, անոնց հաւանութիւնն ալ ստացայ։

×

Հիմա, սիրելի՛ Բանագրդ, եթէ տատնրվեցուկէս գրուչ պարտք ունիս խոնարար Պալաթցի Հոռի Համբարձումն, յօդուած մը պիտի գրես և զայն պիտի ձօնես խոնարարիդ,— «տա սիրելի խոնարարն իմ Հոռի Համբարձում»,— և սիրելի խոնարարդ Հոռի Համբարձում վաղ պիտի ծեցնի տանելիքէն, ինչպէս որ խոստացա արդէն։

Սիրելի բարեկամս Պարատեանի՝ եթէ պարտք ունի նպարավաճառին, թո՛ղ պալաս մը կամ սեռենաս մը ձօնէ անոր, և հաշիւը պիտի մարքրի։

Ցակոբ Տէր-Յակոբեան եթէ մատաճառին տալիք է, մատաճառին ձեռքի գանգով ձեզի չափ չէր հրճատատ։

Ամէնքս մեր ամէն չարիքներ մոռնալով մեր պիտի կընայ վճարել պարտքը։

Քրիզանթէմ թո՛ղ ամէն չարիքներ մէյ մէկ յօդուած ձոնէ Իզմիրի բոլոր դերձակներուն և բարբիրներուն, և առանց չպիտի կրնան իրենց առնելիքին համար անոր օձիքն բռնել։

×

Արդէն, մեր նախանտարներուն տանէն ալ տանկի չէ՛ պատահեր։

Իրա՛ւ, այն տանն յօդուած գրող չկար։— բայց, օրա մը ձուկ առնել ուզող՝ փոխանակ գրամի՝ պարտատոր էր օրա մը իսնոր տալ։

Փոխառնակութեան այս եղանակը ամէնէն ազէկն է, ու այն տանն ամէն մարդ երջանիկ կ'ըլլայ։

Եւ որովհետև գրագէտը իր յօդուածէն զատ բան մը չունի, քանակաւարտ ան ալ օրա մը ձուկի կամ կէս օրա միսի փոխարէն... ուսանող մը կամ ընկերային յօդուած մը պիտի տայ։

Զէ՛ մի որ ըստած է արդէն։

La plus jolie fille du monde ne peut donner que ce qu'elle a։

Հինգշաբթի

Սիրելի բարեկամս Ցակոբ Տէր-Յակոբեան (դբաեբեւոյթ՝ կարճ ժաքէթ, նիւթար հասակ, մատ մը պեռ, նեբսեբեւոյթ՝... Ռէնտիկէնեան ճառագայթներս քոս չեն.) վեց սենեակ բան է դրեր եղբայրացնելու համար թէ՝ «ժողովուրդը իրաւունք չունի գրագիրներուն անձնական ու իրենց խօսքերուն միջեւ կապ մը դնելու։»

×

Անձնական մանրադէպ մը.—

Մէկը կար, մէկը չկար, վարժապետ մը ունէինք, զոր չատ կը յարգէինք։

Իրիկուն մը՝ մեր այս վարժապետը տատանք նպարավաճառի խանութ մը, ուր մարդը անմեղօրէն կը ճնկէր։

Բարդակն — Հեռուեւոյ օրուընէ սկսեալ, սկսանք մեր վարժապետին գլխուն կապիճի կապրատանքներ տեղացընել։

×

Սոյն յօդուածին ընթերցումը՝ չեմ գիտեր, ա՛ր տեղէն ա՛ր, այս աղտայական յիշատակը արթնցուց միտքիս մէկ անկիւնը,— գուցէ անոր համար որ, դրագներուն ա՛չ մնաց դրծերուն ու խօսքերուն մէջ կաղ չկայ, այլ նաեւ... ընթերցումներու ու մտածումներու մէջ ալ։

Բայց, կը փափաքիք գիտնալ իմ անձնական կարծիքս,— խնդարտաբա՛ր։

Գրողի մը անձնականութիւնը և գրածը պէտք չէ իրարմէ փարատանելու։

Օրինակի համար, ես հանդիպիմ պիտի կարդայի Ֆանթիզի մը գրածն՝ vicieux ու գլխով մարդէ մը, բայց բարոյալից խմբագրական մը մեջտեղն գրողէն մեր գաւակներուն դատապարտութեան վրա... ա՛ zut alors։

Զեր կարգին, անկեղծաբա՛ր, պիտի հանդուրժեիք վերացական հովուերգութիւն մը՝ Քասմէ, զգայուն սիրերգ մը՝ Տէր-Անդրէասեանէ և կամ սիրուն պարգարոլ մը՝ Նաթանեանէ։

Ամէնք ինքնին կը պրատ, կը բողոքեն թէ՝ գրածը և գրողը պէտք է իրարու կապուած բլլան... ա՛չ թէ սակայն չուանով։

Ըստ սիրելի Ցակոբեան բարեկամիս, գրող մը կրնայ ուզածը ընել և յեռոյ իր բրանները դատապարտել գրքուր կերպով, և մենք պէտք է բացագանչենք,

—Տեսա՞ք մի մարդը։

Ճիշտ գերեսանոներուն պէս։ Ամէնք ալ՝ (փակագիծի մէջ չմոռնամ բսել թէ ես ալ գերեսան եմ) չորքոտանիներուն նման կը գիտնան և յեռոյ... զինուորական հեծեանցները կը ներկայացնեն, մինչեւ լոյս թուղթ կը խաղան և հետեւեալ օրը՝... խաղաւոլին վախճանը կը ներկայացնեն։ Եւ դաւք կը ծափահարէք, բայց, խօսքը մէջերնիս, ես չպիտի կրնայի կարդալ Վիքթոր Հիւգոյէն տող մը, եթէ ան... ծակ կօշիկով պտտող մէկը բլլար։

Ուրբաթ

Կ'երեւի թէ սիրելի բարեկամս Ենովք Արմէնն այս օրերս... անգլուտիի մը զարնուեր է։

Ու հայատեղին և անգլուտիին միջեւ պզտիկ բաղդատութիւն մը ընել եաք, իր պերճախօս չեչտերովը կ'ուրագացնել թէ՝ հայատեղին ալ պէտք է գեղեցիկները բարեկամի մը հետ միա մենակ դուրս ելլէ, պէտք է իր չճանչցած մարդուն թեւը մտնէ և ճիշտն կամուտի, պէտք է խօսի, ցատկէ, կատակներ ընէ, և վերջապէս պէտք է Ֆրլիրթէ։

Լռածիս համար՝ հայ աղջիկները իրենց խորին երեսասդիութիւնը յայտնելու համար պատարրակութիւն մը պիտի զրկեն անոր՝ մատուցանելու համար իրենց յանդգն փասատարանին «տակի գրիչ մը» որ Հայ գրողին անվիճելի դատնեպարն է։

Ծանօթ. Խմբագրութեան. — (Հայ գրագէտը՝ մինչեւ որ իրը նուէր ոսկի գրիչ մը չտանէ, գրագէտ չի՛ համարուիր։)

Միւս կողմէ, վաւերական աղբիւրէ կ'իմանամ թէ՝ Հայ ծնողքները դէրբդ մը կազմեր են,.. աղուտ սրփոց մը քաչելու համար սիրելի բաքեամիս, որ կը յանդգնի մեր աղջիկները գլխէ հանել։

Բայց, իմ թանկագին բարեկամս պարտատ է փատատոր ձեռ մը ուտել, բաւական է որ մեր աղջիկները կարենան... Ֆլիրթել։

Գրագէտ մը պէտք է միտ ծառատատ խմբագրականով մը պիտի կընայ վճարել պարտքը։

Քրիզանթէմ թո՛ղ ամէն չարիքներ մէյ մէկ յօդուած ձոնէ Իզմիրի բոլոր դերձակներուն և բարբիրներուն, և առանց չպիտի կրնան իրենց առնելիքին համար անոր օձիքն բռնել։

×

Ամէնքս մեր նախանտարներուն տանէն ալ տանկի չէ՛ պատահեր։

Իրա՛ւ, այն տանն յօդուած գրող չկար։— բայց, օրա մը ձուկ առնել ուզող՝ փոխանակ գրամի՝ պարտատ էր օրա մը խնոր տալ։

Փոխառնակութեան այս եղանակը ամէնէն ազէկն է, ու այն տանն ամէն մարդ երջանիկ կ'բլլայ։

Եւ որովհետև գրագէտը իր յօդուածէն զատ բան մը չունի, քանակաւարտ ան ալ օրա մը ձուկի կամ կէս օրա միսի փոխարէն... ուսանող մը կամ ընկերային յօդուած մը պիտի տայ։

Զէ՛ մի որ ըստատ է արդէն։

La plus jolie fille du monde ne peut donner que ce qu'elle a։

Հինգշաբթի

Սիրելի բարեկամս Ցակոբ Տէր-Յակոբեան (դբաեբեւոյթ՝ կարճ ժաքէթ, նիւթար հասակ, մատ մը պեռ, նեբսեբեւոյթ՝... Ռէնտիկէնեան ճառագայթներս քոս չեն.) վեց սենեակ բան է դրեր եղբայրացնելու համար թէ՝ «ժողովուրդը իրաւունք չունի գրագիրներուն անձնականին ու իրենց խօսքերուն միջեւ կապ մը դնելու։»

×

Անձնական մանրադէպ մը.—

Մէկը կար, մէկը չկար, վարժապետ մը ունէինք, զոր չատ կը յարգէինք։

Իրիկուն մը՝ մեր այս վարժապետը տատանք նպարավաճառի խանութ մը, ուր մարդը անմեղօրէն կը ճնկէր։

Բարդակն — Հեռուեւոյ օրուընէ սկսեալ, սկսանք մեր վարժապետին գլխուն կապիճի կապրատանքներ տեղացընել։

×

Սոյն յօդուածին ընթերցումը՝ չեմ գիտեր, ա՛ր տեղէն ա՛ր, այս աղտայական յիշատակը արթնցուց միտքիս մէկ անկիւնը,— գուցէ անոր համար որ, դրագներուն ա՛չ մնաց դրծերուն ու խօսքերուն մէջ կաղ չկայ, այլ նաեւ... ընթերցումներու ու մտածումներու մէջ ալ։

Բայց, կը փափաքիք գիտնալ իմ անձնական կարծիքս,— խնդարտաբա՛ր։

Գրողի մը անձնականութիւնը և գրածը պէտք չէ իրարմէ փարատանելու։

Օրինակի համար, ես հանդիպիմ պիտի կարդայի Ֆանթիզի մը գրածն՝ vicieux ու գլխով մարդէ մը, բայց բարոյալից խմբագրական մը մեջտեղն գրողէն մեր գաւակներուն դատապարտութեան վրա... ա՛ zut alors։

Զեր կարգին, անկեղծաբա՛ր, պիտի հանդուրժեիք վերացական հովուերգութիւն մը՝ Քասմէ, զգայուն սիրերգ մը՝ Տէր-Անդրէասեանէ և կամ սիրուն պարգարոլ մը՝ Նաթանեանէ։

Ամէնք ինքնին կը պրատ, կը բողոքեն թէ՝ գրածը և գրողը պէտք է իրարու կապուած բլլան... ա՛չ թէ սակայն չուանով։

Ըստ սիրելի Ցակոբեան բարեկամիս, գրող մը կրնայ ուզածը ընել և յեռոյ իր բրանները դատապարտել գրքուր կերպով, և մենք պէտք է բացագանչենք,

—Տեսա՞ք մի մարդը։

Ճիշտ գերեսանոներուն պէս։ Ամէնք ալ՝ (փակագիծի մէջ չմոռնամ բսել թէ ես ալ գերեսան եմ) չորքոտանիներուն նման կը գիտնան և յեռոյ... զինուորական հեծեանցները կը ներկայացնեն, մինչեւ լոյս թուղթ կը խաղան և հետեւեալ օրը՝... խաղաւոլին վախճանը կը ներկայացնեն։ Եւ դաւք կը ծափահարէք, բայց, խօսքը մէջերնիս, ես չպիտի կրնայի կարդալ Վիքթոր Հիւգոյէն տող մը, եթէ ան... ծակ կօշիկով պտտող մէկը բլլար։

Ուրբաթ

Կ'երեւի թէ սիրելի բարեկամս Ենովք Արմէնն այս օրերս... անգլուտիի մը զարնուեր է։

Ու հայատեղին և անգլուտիին միջեւ պզտիկ բաղդատութիւն մը ընել եաք, իր պերճախօս չեչտերովը կ'ուր